

Dokument z posiedzenia

A9-0138/2020

20.7.2020

WSTĘPNE SPRAWOZDANIE

w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie stwierdzenia
wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady
praworządności
(COM(2017)0835 – 2017/0360R(NLE))

Komisja Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych

Sprawozdawca: Juan Fernando López Aguilar

SPIS TREŚCI

	Strona
PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO	3
UZASADNIENIE	26
ZAŁĄCZNIK: WYKAZ PODMIOTÓW LUB OSÓB, OD KTÓRYCH SPRAWOZDAWCA OTRZYMAŁ INFORMACJE	30
OPINIA KOMISJI PRAW KOBIET I RÓWNOUPRAWNIENIA	31
PROCEDURA W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ	40
GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ	41

PROJEKT REZOLUCJI PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie stwierdzenia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności (COM(2017)0835 – 2017/0360R(NLE))

Parlament Europejski,

- uwzględniając wniosek dotyczący decyzji Rady (COM(2017)0835),
- uwzględniając Traktat o Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 2 i art. 7 ust. 1,
- uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej,
- uwzględniając europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz towarzyszące jej protokoły,
- uwzględniając Powszechną deklarację praw człowieka,
- uwzględniając międzynarodowe traktaty ONZ dotyczące praw człowieka, takie jak Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych,
- uwzględniając Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencję stambulską),
- uwzględniając swoją rezolucję ustawodawczą z dnia 20 kwietnia 2004 r. w sprawie komunikatu Komisji dotyczącego art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej: Poszanowanie i promocja wartości, na których opiera się Unia¹,
- uwzględniając komunikat Komisji z dnia 15 października 2003 r. do Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej: Poszanowanie i promocja wartości, na których opiera się Unia²,
- uwzględniając komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie nowych ram UE na rzecz umocnienia praworządności³,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie sytuacji w Polsce⁴,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 14 września 2016 r. w sprawie niedawnych wydarzeń w Polsce i ich wpływu na prawa podstawowe określone w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej⁵,

¹ Dz.U. C 104 E z 30.4.2004, s. 408.

² COM(2003)0606.

³ COM(2014)0158.

⁴ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2016\)0123](#).

⁵ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2016\)0344](#).

- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 15 listopada 2017 r. w sprawie sytuacji w zakresie praworządności i demokracji w Polsce⁶,
- uwzględniając fakt, że Komisja rozpoczęła w styczniu 2016 r. ustrukturyzowany dialog na podstawie ram na rzecz praworządności,
- uwzględniając zalecenie Komisji (UE) 2016/1374 z dnia 27 lipca 2016 r. w sprawie praworządności w Polsce⁷,
- uwzględniając zalecenie Komisji (UE) 2017/146 z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenie (UE) 2016/1374⁸,
- uwzględniając zalecenie Komisji (UE) 2017/1520 z dnia 26 lipca 2017 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenia Komisji (UE) 2016/1374 i (UE) 2017/146⁹,
- uwzględniając zalecenie Komisji (UE) 2018/103 z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenia Komisji (UE) 2016/1374, (UE) 2017/146 i (UE) 2017/1520¹⁰,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 1 marca 2018 r. w sprawie decyzji Komisji o zastosowaniu art. 7 ust. 1 TUE w związku z sytuacją w Polsce¹¹,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 14 listopada 2019 r. w sprawie penalizacji edukacji seksualnej w Polsce¹²,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie dyskryminacji osób LGBTI i nawoływania do nienawiści do nich w sferze publicznej, w tym stref wolnych od LGBTI¹³,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 16 stycznia 2019 r. w sprawie sytuacji w zakresie praw podstawowych w Unii Europejskiej w 2017 r.¹⁴,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 3 maja 2018 r. w sprawie pluralizmu mediów i wolności mediów w Unii Europejskiej¹⁵,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 16 stycznia 2020 r. w sprawie trwających wysłuchań na mocy art. 7 ust. 1 TUE dotyczących Polski i Węgier¹⁶,

⁶ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2017\)0442](#).

⁷ Dz.U. L 217 z 12.8.2016, s. 53.

⁸ Dz.U. L 22 z 27.1.2017, s. 65.

⁹ Dz.U. L 228 z 2.9.2017, s. 19.

¹⁰ Dz.U. L 17 z 23.1.2018, s. 50.

¹¹ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2018\)0055](#).

¹² Teksty przyjęte, [P9_TA\(2019\)0058](#).

¹³ Teksty przyjęte, [P9_TA\(2019\)0101](#).

¹⁴ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2019\)0032](#).

¹⁵ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2018\)0204](#).

¹⁶ Teksty przyjęte, [P9_TA\(2020\)0014](#).

- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 17 kwietnia 2020 r. w sprawie skoordynowanych działań UE na rzecz walki z pandemią COVID-19 i jej skutkami¹⁷,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 25 października 2016 r. zawierającą zalecenia dla Komisji w kwestii utworzenia unijnego mechanizmu dotyczącego demokracji, praworządności i praw podstawowych¹⁸,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 13 lutego 2019 r. w sprawie napotykanego wrogiego nastawienia w odniesieniu do praw kobiet i równouprawnienia płci w UE¹⁹,
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 28 listopada 2019 r. w sprawie przystąpienia UE do konwencji stambulskiej i innych środków przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć²⁰,
- uwzględniając swoją rezolucję ustawodawczą z dnia 4 kwietnia 2019 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony budżetu Unii w przypadku uogólnionych braków w zakresie praworządności w państwach członkowskich²¹,
- uwzględniając swoją rezolucję ustawodawczą z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego program „Prawa i Wartości”²²,
- uwzględniając cztery postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, które Komisja wszczęła przeciwko Polsce w związku z reformą polskiego wymiaru sprawiedliwości, z czego w dwóch postępowaniach Trybunał Sprawiedliwości²³ stwierdził naruszenie art. 19 ust. 1 akapit drugi Traktatu o Unii Europejskiej dotyczącego zasady skutecznej ochrony sądowej, a dwa postępowania są nadal w toku,
- uwzględniając trzy wysłuchania przedstawicieli Polski w ramach procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE przeprowadzone przez Radę do Spraw Ogólnych w 2018 r.,
- uwzględniając sporządzone w dniu 3 grudnia 2018 r. sprawozdanie z wizyty Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych w Warszawie w dniach 19–21 września 2018 r. oraz wysłuchania w sprawie praworządności w Polsce, które komisja ta przeprowadziła w dniu 20 listopada 2018 r. i 23 kwietnia 2020 r.,

¹⁷ Teksty przyjęte, [P9_TA\(2020\)0054](#).

¹⁸ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2016\)0409](#).

¹⁹ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2019\)0111](#).

²⁰ Teksty przyjęte, [P9_TA\(2019\)0080](#).

²¹ Teksty przyjęte, [P8_TA\(2019\)0349](#).

²² Teksty przyjęte, [P8_TA\(2019\)0407](#).

²³ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja przeciwko Polsce, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 24 listopada 2019 r., Komisja przeciwko Polsce, C-192/18, ECLI:EU:C:2019:924.

- uwzględniając sprawozdania roczne Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych,
 - uwzględniając zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) z 2018 r. dotyczące zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego nastolatków oraz ich praw w tej dziedzinie,
 - uwzględniając wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 24 lipca 2014 r. w sprawie Al Nashiri przeciwko Polsce (skarga nr 28761/11),
 - uwzględniając art. 89 oraz art. 105 ust. 5 Regulaminu,
 - uwzględniając opinię Komisji Praw Kobiet i Równouprawnienia,
 - uwzględniając wstępne sprawozdanie Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (A9-0138/2020),
- A. mając na uwadze, że Unia opiera się na takich wartościach jak poszanowanie godności osoby ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i prawa człowieka, w tym prawa osób należących do mniejszości, co znajduje wyraz w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej i w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej oraz jest zapisane w międzynarodowych traktatach dotyczących praw człowieka;
- B. mając na uwadze, że w przeciwieństwie do art. 258 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zakres art. 7 Traktatu o Unii Europejskiej nie ogranicza się do dziedzin objętych prawem Unii, jak wskazano w komunikacie Komisji z 15 października 2003 r., oraz mając na uwadze, że wobec tego Unia może stwierdzić zaistnienie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia wspólnych wartości, o których mowa w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, nie tylko w przypadku naruszenia w tej ograniczonej dziedzinie, lecz również w przypadku naruszenia w dziedzinie, w której państwa członkowskie podejmują działania na zasadzie autonomii;
- C. mając na uwadze, że wyraźne ryzyko poważnego naruszenia przez państwo członkowskie wartości zapisanych w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej nie dotyczy tylko tego państwa członkowskiego, a wywiera też negatywny wpływ na pozostałe państwa członkowskie, na wzajemne zaufanie między nimi i na sam charakter Unii;
- D. mając na uwadze, że zgodnie z art. 49 Traktatu o Unii Europejskiej państwa członkowskie swobodnie i dobrowolnie zobowiązały się przestrzegać wspólnych wartości, o których mowa w art. 2 tego traktatu;
1. stwierdza, że obawy Parlamentu dotyczą następujących kwestii:
 - funkcjonowania systemu legislacyjnego i wyborczego,
 - niezależności sądownictwa, praw sędziów oraz
 - ochrony praw podstawowych;
 2. podtrzymuje swoje stanowisko wyrażone w kilku rezolucjach w sprawie praworządności i demokracji w Polsce, zgodnie z którym fakty i tendencje, o których mowa w niniejszej rezolucji, stanowią łącznie zagrożenie systemowe dla wartości zapisanych w art. 2

Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) oraz wyraźne ryzyko poważnego naruszenia tych wartości;

3. wyraża głębokie zaniepokojenie faktem, że mimo trzech wysłuchań z udziałem przedstawicieli władz Polski w Radzie, wielokrotnych wymian poglądów w Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych Parlamentu Europejskiego w obecności przedstawicieli władz Polski, alarmujących doniesień Organizacji Narodów Zjednoczonych, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) i Rady Europy oraz czterech postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego wszczętych przez Komisję sytuacja w zakresie praworządności w Polsce nie tylko nie została rozwiązana, ale wręcz uległa poważnemu pogorszeniu od czasu uruchomienia procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE; jest zdania, że dyskusje w Radzie prowadzone w oparciu o procedurę przewidzianą w art. 7 ust. 1 TUE nie były ani regularne, ani uporządkowane, nie podjęto w nich w zadowalający sposób zasadniczych kwestii, które uzasadniały wszczęcie procedury, ani nie uchwycono w pełni wpływu działań polskiego rządu na wartości, o których mowa w art. 2 TUE;
4. zauważa, że uzasadniony wniosek Komisji z dnia 20 grudnia 2017 r. złożony zgodnie z art. 7 ust. 1 TUE dotyczący praworządności w Polsce: wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie stwierdzenia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności²⁴ ma ograniczony zakres, tj. dotyczy praworządności w Polsce w ścisłym znaczeniu niezawisłości sądownictwa; dostrzega pilną potrzebę rozszerzenia zakresu uzasadnionego wniosku przez uwzględnienie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia innych podstawowych wartości Unii, zwłaszcza demokracji i praw człowieka;
5. uważa, że ostatnie wydarzenia związane z wysłuchaniami prowadzonymi na mocy art. 7 ust. 1 TUE pokazują po raz kolejny, że niezbędny jest uzupełniający i zapobiegawczy unijny mechanizm dotyczący demokracji, praworządności i praw podstawowych, co postulował Parlament w rezolucji z 25 października 2016 r.;
6. przypomina swoje stanowisko w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony budżetu Unii w przypadku uogólnionych braków w zakresie praworządności w państwach członkowskich, w tym konieczności zabezpieczenia praw beneficjentów, oraz wzywa Radę do jak najszybszego rozpoczęcia negocjacji międzyinstytucjonalnych;
7. powtarza swoje stanowisko dotyczące puli środków budżetowych na nowy program „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości” w następnych wieloletnich ramach finansowych oraz apeluje do Rady i Komisji o zapewnienie odpowiedniego finansowania krajowym i lokalnym organizacjom społeczeństwa obywatelskiego, aby rozwijać oddolne poparcie dla demokracji, praworządności i praw podstawowych w państwach członkowskich, w tym w Polsce;

Funkcjonowanie systemu ustawodawczego i wyborczego w Polsce

²⁴ COM(2017)0835.

Korzystanie z uprawnień do zmiany konstytucji przez polski parlament

8. potępia fakt, że parlament polski nadał sobie uprawnienia do zmiany konstytucji, których nie posiadał w czasie uchwalania w zwykłym trybie ustawodawczym ustawy zmieniającej ustawę o Trybunale Konstytucyjnym w dniu 22 grudnia 2015 r.²⁵ ani w czasie uchwalania ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w dniu 22 lipca 2016 r.²⁶, jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyrokach z 9 marca²⁷, 11 sierpnia²⁸ i 7 listopada 2016 r.^{29,30};
9. ponadto wyraża ubolewanie, że parlament polski uchwalił wiele aktów ustawodawczych w newralgicznych kwestiach w czasie, gdy nie można już rzeczywiście zagwarantować niezależnej oceny konstytucyjności ustaw, w tym ustawę z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o służbie cywilnej oraz niektórych innych ustaw³¹, ustawę z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw³², ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze³³, ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o prokuraturze³⁴, ustawę z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz niektórych innych ustaw³⁵, ustawę z dnia 22 czerwca 2016 r. o Radzie Mediów Narodowych³⁶, ustawę z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych³⁷, a także kilka innych ustaw w zasadniczy sposób reorganizujących wymiar sprawiedliwości³⁸;

Stosowanie przyspieszonych procedur ustawodawczych

10. ubolewa nad częstym stosowaniem przez parlament polski przyspieszonych procedur ustawodawczych w celu przyjęcia ważnych przepisów zmieniających organizację i

²⁵ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. 2015 poz. 2217).

²⁶ Ustawa z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. 2016 poz. 1157).

²⁷ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2016 r., K 47/15.

²⁸ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 sierpnia 2016 r., K 39/16.

²⁹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 listopada 2016 r., K 44/16.

³⁰ Zob. opinia Komisji Weneckiej z dnia 14 października 2016 r. w sprawie ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym, opinia nr 860/2016, pkt 127; uzasadniony wniosek Komisji z dnia 20 grudnia 2017 r., pkt 91 i następne.

³¹ Ustawa z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o służbie cywilnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 34).

³² Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 147).

³³ Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (Dz.U. 2016 poz. 177).

³⁴ Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o prokuraturze (Dz.U. 2016 poz. 178).

³⁵ Ustawa z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2016 poz. 677).

³⁶ Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o Radzie Mediów Narodowych (Dz.U. 2016 poz. 929).

³⁷ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. 2016 poz. 904).

³⁸ Zob. uzasadniony wniosek Komisji z 20 grudnia 2017 r., pkt 112–113.

funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości bez merytorycznych konsultacji z zainteresowanymi stronami, w tym ze środowiskiem sędziowskim³⁹;

Prawo wyborcze i organizacja wyborów

11. z zaniepokojeniem zauważa, że według OBWE szczególnie niepokojąca była stronniczość mediów i nietolerancyjna retoryka w kampanii przed wyborami parlamentarnymi w październiku 2019 r.⁴⁰ oraz fakt, że co prawda wszyscy kandydaci mogli swobodnie prowadzić kampanię, jednak urzędnicy państwowi wyższego szczebla wykorzystywali na potrzeby kampanii wydarzenia finansowane ze środków publicznych; zauważa ponadto, że dominacja partii rządzącej w mediach publicznych dodatkowo zwiększyła jej przewagę⁴¹;
12. jest zaniepokojony faktem, że nowa Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego (zwana dalej „Izbą Nadzwyczajną”), która złożona jest w większości z sędziów wybranych przez nową Krajową Radę Sądownictwa (KRS) i która może nie spełniać wymogów niezależnego sądu w ocenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, ma stwierdzać ważność wyborów powszechnych oraz rozpatrywać skargi wyborcze; zauważa, że budzi to poważne wątpliwości co do podziału władzy i funkcjonowania polskiej demokracji, ponieważ sprawia, że decyzje sądu w sprawie skarg wyborczych są szczególnie podatne na wpływy polityczne, i może doprowadzić do braku pewności prawa, jeśli chodzi o ważność takiej weryfikacji⁴²;
13. zauważa, że w Kodeksie dobrych praktyk w sprawach wyborczych z 2002 r.⁴³ Komisja Wenecka podaje jasne wytyczne dotyczące przeprowadzania wyborów powszechnych podczas sytuacji nadzwyczajnych, w tym epidemii; zauważa, że chociaż kodeks przewiduje możliwość głosowania w trybie wyjątkowym, to wszelkie zmiany mające na celu jego wprowadzenie można jedynie rozważać zgodnie z najlepszymi europejskimi praktykami, „jeżeli zagwarantowana jest zasada wolnych wyborów”; uważa, że nie było tak w przypadku zmian w przepisach dotyczących wyborów prezydenckich, które miały się odbyć w dniu 10 maja 2020 r., ponieważ zmiany te mogły uniemożliwić przeprowadzenie uczciwych, tajnych i równych wyborów przy pełnym poszanowaniu prawa do prywatności⁴⁴ oraz zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i

³⁹ ENCJ, Deklaracja warszawska z dnia 3 czerwca 2016 r.

⁴⁰ Oświadczenie dotyczące wstępnych ustaleń i wniosków po ograniczonej misji obserwacji wyborów OBWE/ODIHR, 14 października 2019 r.

⁴¹ Sprawozdanie końcowe ograniczonej misji obserwacji wyborów OBWE/ODIHR dotyczące wyborów parlamentarnych w dniu 13 października 2019 r., Warszawa, 14 lutego 2020 r.

⁴² Komisja Wenecka, opinia z 8–9 grudnia 2017 r., CDL-AD(2017)031, pkt 43; zalecenie Komisji (UE) 2017/1520 z dnia 26 lipca 2017 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenia Komisji (UE) 2016/1374 i (UE) 2017/146 (Dz.U. L 228 z 2.9.2017, s. 19), pkt 135.

⁴³ Komisja Wenecka, CDL-AD (2002) 23, opinia nr 190/2002, Kodeks dobrych praktyk w sprawach wyborczych. Wytyczne i sprawozdanie wyjaśniające z dnia 30 października 2002 r. Zob. również: Komisja Wenecka, sprawozdanie CDL-PI(2020)005rev-e – Respect for Democracy Human Rights and Rule of Law during States of Emergency - Reflections [Poszanowanie demokracji, praw człowieka i praworządności w stanach wyjątkowych – refleksje], s. 23.

⁴⁴ Zob. również: OBWE/ODIHR, opinia w sprawie projektu ustawy o szczególnych zasadach przeprowadzania wyborów powszechnych na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych w 2020 r. (dokument Senatu nr 99), 27 kwietnia 2020 r.

Rady (UE) 2016/679⁴⁵; zauważa ponadto, że zmiany te są sprzeczne z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, które powstawało w czasie, gdy ocena konstytucyjności była nadal skuteczna, i zgodnie z którym ordynacji wyborczej nie można zmieniać w okresie sześciu miesięcy przed wyborami; z niepokojem zauważa, że komunikat o przełożeniu wyborów prezydenckich podano zaledwie cztery dni przed ich planowaną datą;

Niezależność sądownictwa i innych instytucji oraz prawa sędziów w Polsce

Reforma wymiaru sprawiedliwości – uwagi ogólne

14. uznaje, że choć organizacja wymiaru sprawiedliwości należy do kompetencji krajowych, Trybunał Sprawiedliwości wielokrotnie stwierdzał, że przy wykonywaniu tych kompetencji państwa członkowskie są zobowiązane do wypełniania obowiązków wynikających z prawa Unii; przypomina, że sędziowie krajowi są również sędziami europejskimi, stosującymi prawo Unii, co sprawia, że ich niezależność jest przedmiotem wspólnego zainteresowania Unii, w tym Trybunału Sprawiedliwości, który musi egzekwować poszanowanie praworządności zgodnie z art. 19 TUE i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”) w dziedzinie stosowania prawa Unii; wzywa polskie władze do gwarantowania i utrzymania niezależności polskich sądów;

Skład i funkcjonowanie Trybunału Konstytucyjnego

15. przypomina, że ustawy dotyczące Trybunału Konstytucyjnego przyjęte 22 grudnia 2015 r. i 22 lipca 2016 r., a także pakiet trzech ustaw przyjętych pod koniec 2016 r.⁴⁶ poważnie osłabiły niezależność i legitymację Trybunału Konstytucyjnego oraz że ustawę z 22 grudnia 2015 r. i ustawę z 22 lipca 2016 r. Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z konstytucją odpowiednio 9 marca i 11 sierpnia 2016 r.; przypomina, że władze polskie nie opublikowały tych wyroków w przewidzianym terminie ani nie zastosowały się do nich; poważnie ubolewa, że w Polsce nie można już skutecznie zagwarantować konstytucyjności ustaw, odkąd w życie weszły wyżej wymienione zmiany legislacyjne⁴⁷; zwraca się do Komisji, aby rozważyła wszczęcie postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z ustawodawstwem dotyczącym Trybunału Konstytucyjnego, jego składem niezgodnym z

⁴⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

⁴⁶ Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz.U. 2016 poz. 2072); ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz.U. 2016 poz. 2073); ustawa z dnia 13 grudnia 2016 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz.U. 2016 poz. 2074).

⁴⁷ Opinia Komisji Weneckiej z 14–15 października 2016 r., pkt 128; ONZ, Komisja Praw Człowieka, wnioski końcowe dotyczące siódmego sprawozdania okresowego nt. Polski, 31 października 2016 r., pkt 7–8; zalecenie Komisji (UE) 2017/1520.

prawem oraz jego rolę w uniemożliwianiu wykonania wyroku Trybunału Sprawiedliwości wydanego w trybie prejudycjalnym 19 listopada 2019 r.⁴⁸;

Zasady powoływania sędziów Sądu Najwyższego i ich przechodzenia w stan spoczynku oraz środki dyscyplinarne wobec nich

16. przypomina, że w 2017 r. zmiany w sposobie nominowania kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego pozbawiły sędziów Sądu Najwyższego jakiegokolwiek znaczącego wpływu na procedurę wyboru; ubolewa, że ustawa z 20 grudnia 2019 r. zmieniająca ustawę o ustroju sądów powszechnych, ustawę o Sądzie Najwyższym i niektóre inne ustawy⁴⁹ (zwana dalej „ustawą z 20 grudnia 2019 r.”) jeszcze bardziej ogranicza udział sędziów w procesie wyboru Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, ponieważ wprowadzono stanowisko tymczasowego Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wyznaczanego przez prezydenta kraju oraz obniżono kworum w trzeciej turze do zaledwie 32 spośród 125 sędziów, co w praktyce znosi ustanowiony w art. 183 ust. 3 polskiej konstytucji⁵⁰ model podziału uprawnień między prezydenta a środowisko sędziowskie;
17. z zaniepokojeniem odnotowuje nieprawidłowości związane z nominacją tymczasowego Pierwszego Prezesa i jego dalszymi działaniami; jest głęboko zaniepokojony faktem, że wybór kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa był niezgodny z art. 183 Konstytucji RP lub regulaminu Sądu Najwyższego oraz naruszył podstawowe standardy narady członków Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego (zwanego dalej „Zgromadzeniem Ogólnym”); zauważa z ubolewaniem, że wątpliwości co do ważności procesu wyborczego w Zgromadzeniu Ogólnym oraz bezstronności i niezależności pełniących obowiązki Prezesa w trakcie wyborów mogą jeszcze bardziej podważyć zasadę podziału władzy i legitymację nowej Pierwszej Prezes Sądu Najwyższego, powołanej przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 25 maja 2020 r., a tym samym mogłyby podważyć niezależność Sądu Najwyższego; przypomina, że do podobnego naruszenia prawa przez prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej doszło przy powoływaniu Prezesa Trybunału Konstytucyjnego;
18. podziela obawy Komisji Europejskiej, że fakt, iż Prezydent RP (i w niektórych przypadkach także Minister Sprawiedliwości) może wywierać wpływ na postępowanie dyscyplinarne przeciwko sędziom Sądu Najwyższego, gdyż wyznacza rzecznika dyscyplinarnego, który będzie podejmował czynności wyjaśniające w sprawie, co prowadzi do wyłączenia rzecznika dyscyplinarnego Sądu Najwyższego z toczącego się postępowania, budzi wątpliwości co do zasady podziału władzy i może negatywnie wpływać na niezależność sądów⁵¹;

⁴⁸ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu, C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982.

⁴⁹ Ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 190).

⁵⁰ Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., CDL-PI (2020)002, pkt 51–55.

⁵¹ Zob. uzasadniony wniosek Komisji z dnia 20 grudnia 2017 r., COM(2017)0835, pkt 133. Zob. także OSCE-ODIHR, „Opinia dotycząca niektórych przepisów projektu ustawy o Sądzie Najwyższym (Rzeczpospolita Polska) (stan na dzień 26 września 2017 r.)”, 13 listopada 2017 r., s. 33.

19. przypomina, że Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r.⁵² stwierdził, że obniżenie wieku emerytalnego sędziów Sądu Najwyższego jest sprzeczne z prawem Unii i narusza zasadę nieusuwalności sędziów, a tym samym zasadę niezawisłości sądów, a wcześniej – w postanowieniu z dnia 17 grudnia 2018 r.⁵³ – przychylił się do wniosku Komisji o zastosowanie środków tymczasowych w tej sprawie; zwraca uwagę, że w celu zastosowania się do tego postanowienia Trybunału Sprawiedliwości w dniu 21 listopada 2018 r. władze polskie przyjęły nowelizację ustawy o Sądzie Najwyższym⁵⁴, co było dotychczas jedynym przypadkiem wycofania się ze zmian w ramach ustawodawczych dotyczących wymiaru sprawiedliwości w następstwie decyzji Trybunału Sprawiedliwości;

Skład i funkcjonowanie Izby Dyscyplinarnej i Izby Nadzwyczajnej Sądu Najwyższego

20. przypomina, że w 2018 r. utworzono dwie nowe izby Sądu Najwyższego, a mianowicie Izbę Dyscyplinarną i Izbę Nadzwyczajną, w skład których weszli nowo mianowani sędziowie wybrani przez nową KRS i którym powierzono specjalne uprawnienia, na przykład Izbie Nadzwyczajnej przyznano prawo do uchylania prawomocnych orzeczeń sądów niższych instancji lub samego Sądu Najwyższego w drodze procedury nadzwyczajnej, a Izbie Dyscyplinarnej przyznano prawo do dyscyplinowania innych sędziów Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, co oznacza de facto powstanie „Sądu Najwyższego w Sądzie Najwyższym”⁵⁵;
21. przypomina, że w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r.⁵⁶ Trybunał Sprawiedliwości, w odpowiedzi na wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Izbę Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego w odniesieniu do Izby Dyscyplinarnej, orzekł, że sądy krajowe mają obowiązek pominąć przepisy prawa krajowego zastrzegające właściwość do rozpoznania sprawy, w której prawo Unii może być zastosowane, dla organu, który nie spełnia wymogów niezawisłości i bezstronności;
22. zwraca uwagę, że sąd odsyłający (Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego) stwierdził następnie w wyroku z dnia 5 grudnia 2019 r.⁵⁷, że Izba Dyscyplinarna nie spełnia wymogów niezawisłego i bezstronnego sądu w rozumieniu prawa polskiego i unijnego, a w dniu 23 stycznia 2020 r.⁵⁸ Sąd Najwyższy w składzie

⁵² Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 24 czerwca 2019 r., Komisja przeciwko Polsce, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531.

⁵³ Postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 2018 r., Komisja przeciwko Polsce, C-619/18 R, ECLI:EU:C:2018:1021.

⁵⁴ Ustawa z dnia 21 listopada 2018 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2018 poz. 2507).

⁵⁵ OBWE-ODIHR, opinia z 13 listopada 2017 r., s. 7–20 Komisja Wenecka, opinia z 8–9 grudnia 2017 r., pkt 43; zalecenie Komisji (UE) 2017/103 z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie praworządności w Polsce uzupełniające zalecenia Komisji (UE) 2016/1374, (UE) 2017/146 i (UE) 2017/1520 (Dz.U. L 17 z 23.1.2018, s. 50), pkt 25; GRECO, addendum do czwartego sprawozdania oceniającego w sprawie Polski (art. 34) z 18–22 czerwca 2018 r., pkt 31; Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 8.

⁵⁶ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 2019 r., A.K. i in. przeciwko Sądowi Najwyższemu, C-585/18, C-624/18 i C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982.

⁵⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2019 r., III PO 7/19.

⁵⁸ Uchwała połączonych izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020.

połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przyjął uchwałę, w której ponownie podkreślił, że Izba Dyscyplinarna nie jest sądem ze względu na brak niezawisłości i w związku z tym jej orzeczeń nie można uznać za orzeczenia należycie ustanowionego sądu; z głębokim zaniepokojeniem odnotowuje oświadczenie władz polskich, że orzeczenia te nie mają znaczenia prawnego, jeżeli chodzi o dalsze funkcjonowanie Izby Dyscyplinarnej i nowej KRS, oraz fakt, że w dniu 20 kwietnia 2020 r.⁵⁹ Trybunał Konstytucyjny uznał uchwałę Sądu Najwyższego za niezgodną z konstytucją, co tworzy niebezpieczny dualizm sędziowski w Polsce i prowadzi do otwartej negacji nadrzędności prawa Unii, w szczególności art. 19 ust. 1 TUE, który w wykładni Trybunału Sprawiedliwości ogranicza skuteczność i stosowanie orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości z 19 listopada 2019 r.⁶⁰ przez polskie sądy⁶¹;

23. odnotowuje postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 kwietnia 2020 r.⁶² nakazujące Polsce natychmiastowe zawieszenie stosowania przepisów krajowych dotyczących właściwości Izby Dyscyplinarnej i wzywa władze polskie do szybkiego wykonania tego postanowienia; wzywa władze polskie do pełnego wykonania tego postanowienia, a Komisję – do skierowania do Trybunału Sprawiedliwości dodatkowego wniosku o wydanie nakazu zapłaty grzywny w przypadku uporczywego niestosowania się do postanowienia; wzywa Komisję do pilnego wszczęcia postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z przepisami krajowymi dotyczącymi właściwości Izby Nadzwyczajnej, ponieważ jej skład jest obciążony tymi samymi uchybieniami co skład Izby Dyscyplinarnej;

Skład i funkcjonowanie nowej Krajowej Rady Sądownictwa

24. przypomina, że ustanowienie rady sądownictwa leży w gestii państw członkowskich, należy jednak zagwarantować niezawisłość takiej rady zgodnie ze standardami europejskimi i konstytucją danego państwa członkowskiego; przypomina, że po reformie KRS, która jest organem stojącym na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów zgodnie z art. 186 ust. 1 Konstytucji RP, na mocy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. zmieniającej ustawę o Krajowej Radzie Sądownictwa i niektóre inne ustawy⁶³ środowisko sędziowskie w Polsce utraciło prawo do delegowania przedstawicieli do KRS, a tym samym do wywierania wpływu na nominacje i awanse sędziów; przypomina, że przed reformą 15 z 25 członków KRS było wybieranych przez środowisko sędziowskie, a od czasu reformy z 2017 r. sędziowie ci są wybierani przez Sejm RP; wyraża głębokie ubolewanie, że krok ten, w połączeniu z przedwczesnym zakończeniem mandatów wszystkich członków KRS nominowanych na podstawie

⁵⁹ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20.

⁶⁰ Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 38.

⁶¹ Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 38.

⁶² Postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 kwietnia 2020 r., Komisja przeciwko Polsce, C-791/19 R, ECLI:EU:C:2020:277.

⁶³ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018 poz. 3).

starych przepisów na początku 2018 r., doprowadził do poważnego upolitycznienia KRS⁶⁴;

25. przypomina, że Sąd Najwyższy, stosując kryteria określone przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 19 listopada 2019 r., stwierdził w wyroku z dnia 5 grudnia 2019 r., w decyzjach z dnia 15 stycznia 2020 r.⁶⁵ i w uchwale z dnia 23 stycznia 2020 r., że decydująca rola nowej KRS w wyborze sędziów nowo utworzonej Izby Dyscyplinarnej podważa niezawisłość i bezstronność tej izby⁶⁶; jest zaniepokojony statusem prawnym sędziów powoływanych lub awansowanych przez KRS w jej obecnym składzie oraz wpływem, jaki ich udział w orzekaniu może mieć na ważność i legalność postępowań;
26. przypomina, że w dniu 17 września 2018 r. Europejska Sieć Rad Sądownictwa (ENCJ) zawiesiła nową KRS ze względu na to, że nie spełnia ona już wymogów niezależności od władzy wykonawczej i ustawodawczej, a w kwietniu 2020 r. ENCJ wszczęła procedurę wydalenia⁶⁷;
27. wzywa Komisję, aby wszczęła postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z ustawą o KRS z dnia 12 maja 2011 r.⁶⁸ w formie zmienionej w dniu 8 grudnia 2017 r. oraz aby zwróciła się do Trybunału Sprawiedliwości z wnioskiem o zawieszenie działalności nowej KRS w drodze zastosowania środków tymczasowych;

Przepisy regulujące ustrój sądów powszechnych i powoływanie prezesów sądów oraz system przechodzenia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych

28. wyraża ubolewanie, że Minister Sprawiedliwości, który w polskim systemie jest również Prokuratorem Generalnym, uzyskał uprawnienia do dyskrecyjnego powoływania i odwoływania prezesów sądów niższych instancji w sześciomiesięcznym okresie przejściowym oraz że w latach 2017–2018 Minister Sprawiedliwości wymienił ponad 150 prezesów i wiceprezesów sądów; zauważa, że po tym okresie Minister Sprawiedliwości utrzymał prawo do odwoływania prezesów sądów, przy czym nie

⁶⁴ Rada Konsultacyjna Sędziów Europejskich, opinie Prezydium z 7 kwietnia 2017 r. i 12 października 2017 r.; OBWE/ODIHR, wersja ostateczna opinii w sprawie projektu zmian do ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, 5 maja 2017 r.; Komisja Wenecka, opinia z 8–9 grudnia 2017 r., s. 5–7; GRECO, sprawozdanie ad hoc w sprawie Polski (art. 34) z 19–23 marca 2018 r. i addendum z 18–22 czerwca 2018 r.; Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 42 i 61.

⁶⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2020 r., III PO 8/18. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2020 r., III PO 9/18.

⁶⁶ W tej kwestii zob. również następujące sprawy toczące się przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka: Reczkowicz i dwóch innych przeciwko Polsce (skarga nr 43447/19, 49868/19 i 57511/19), Grzęda przeciwko Polsce (nr 43572/18), Xero Flor w Polsce sp. z o.o. przeciwko Polsce (nr 4907/18), Broda przeciwko Polsce oraz Bojara przeciwko Polsce (nr 26691/18 i 27367/18), Żurek przeciwko Polsce (nr 39650/18) oraz Sobczyńska i in. przeciwko Polsce (nr 62765/14, 62769/14, 62772/14 i 11708/18).

⁶⁷ ENCJ, pismo zarządu ENCJ z 21 lutego 2020 r. Zob. również pismo Europejskiego Stowarzyszenia Sędziów z 4 maja 2020 r. z poparciem dla ENCJ.

⁶⁸ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. 2011 nr 126 poz. 714).

istnieją praktycznie żadne skuteczne środki kontroli nad wykonywaniem tego prawa; zauważa ponadto, że Minister Sprawiedliwości uzyskał również inne uprawnienia „dyscyplinarne” w odniesieniu do prezesów sądów i sądów wyższej instancji, którzy z kolei posiadają obecnie szerokie uprawnienia administracyjne wobec prezesów sądów niższych instancji⁶⁹; ubolewa nad tym faktem, uznając go za poważne osłabienie praworządności i niezawisłości sądów w Polsce⁷⁰;

29. ubolewa, że ustawa z dnia 20 grudnia 2019 r., która weszła w życie 14 lutego 2020 r., zmieniła skład zgromadzeń sędziowskich i przeniosła część uprawnień tych organów samorządu sędziowskiego na kolegia prezesów sądów powoływane przez Ministra Sprawiedliwości⁷¹;
30. przypomina, że w orzeczeniu z 5 listopada 2019 r.⁷² Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że przepisy ustawy z 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, a także niektórych innych ustaw⁷³, na mocy których obniżono wiek przejścia w stan spoczynku sędziów sądów powszechnych, umożliwiając jednocześnie Ministrowi Sprawiedliwości decydowanie o przedłużeniu ich aktywnej służby, i w których określono odmienny wiek przejścia w stan spoczynku w zależności od płci, są sprzeczne z prawem Unii;

Prawa i niezależność sędziów, w tym nowy system środków dyscyplinarnych wobec sędziów

31. potępia nowe przepisy wprowadzające kolejne przewinienia i sankcje dyscyplinarne wobec sędziów i prezesów sądów, gdyż stanowią one poważne zagrożenie dla niezależności sądów⁷⁴; potępia nowe przepisy zakazujące sędziom prowadzenia jakiegokolwiek działalności politycznej, zobowiązujące sędziów do publicznego ujawniania informacji o członkostwie w stowarzyszeniach i poważnie ograniczające obrady organów samorządu sędziowskiego, co wykracza poza zasady pewności prawa, konieczności i proporcjonalności oraz ogranicza wolność wypowiedzi sędziów⁷⁵;
32. wyraża głębokie zaniepokojenie wszczynaniem postępowań dyscyplinarnych wobec polskich sędziów i prokuratorów wydających decyzje sądowe stanowiące wykonanie prawa Unii lub występujących publicznie w obronie niezależności sądów i praworządności w Polsce; potępia kampanię oszczerstw przeciwko polskim sędziom i

⁶⁹ Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 45.

⁷⁰ Zob. również Rada Europy, Prezydium Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE-BU), CCJE-BU(2018)6REV, 18 czerwca 2018 r.

⁷¹ Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 46–50.

⁷² Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 listopada 2019 r., Komisja przeciwko Polsce, C-192/18, ECLI:EU:C:2019:924.

⁷³ Ustawa z dnia 12 lipca 2017 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2017 poz. 1452).

⁷⁴ OBWE/ODIHR, pilna wstępna opinia w sprawie projektu ustawy nowelizującej Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę o Sądzie Najwyższym i niektóre inne ustawy (stan na dzień 20 grudnia 2019 r.), 14 stycznia 2020 r., s. 23–26; Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 44–45.

⁷⁵ OBWE/ODIHR, pilna opinia wstępna z 14 stycznia 2020 r., s. 18–21; Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 24–30.

angażowanie się w nią urzędników publicznych; apeluje do polskich władz, aby nie nadużywały środków dyscyplinarnych ani nie podejmowały innych działań podważających autorytet wymiaru sprawiedliwości;

33. wzywa władze polskie do uchylenia nowych przepisów (dotyczących przewinień dyscyplinarnych i innych), które uniemożliwiają sądom rozpatrywanie kwestii niezależności i bezstronności innych sędziów z punktu widzenia prawa Unii i europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC), pozbawiając w ten sposób sędziów możliwości wykonywania wynikającego z prawa Unii obowiązku pomijania przepisów krajowych sprzecznych z prawem Unii⁷⁶;
34. z zadowoleniem przyjmuje wszczęcie przez Komisję postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego z powodu wyżej wymienionych nowych przepisów; wzywa Komisję, by w przypadku przekazania sprawy do Trybunału Sprawiedliwości zwróciła się do Trybunału Sprawiedliwości o zastosowanie procedury przyspieszonej i środków tymczasowych;

Status Prokuratora Generalnego i organizacja prokuratur

35. potępia połączenie urzędu Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego, zwiększenie uprawnień Prokuratora Generalnego wobec systemu prokuratorskiego, zwiększenie uprawnień Ministra Sprawiedliwości wobec sądownictwa (znowelizowana ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych⁷⁷) oraz słabą pozycję organu kontrolującego te uprawnienia (Krajowej Rady Prokuratorów), co skutkuje skupieniem zbyt wielu uprawnień w rękach jednej osoby i ma bezpośrednie negatywne skutki dla niezależności systemu prokuratorskiego od polityki, jak stwierdziła Komisja Wenecka⁷⁸;
36. przypomina, że Trybunał Sprawiedliwości stwierdził w wyroku z 5 listopada 2019 r., iż obniżenie wieku przejścia w stan spoczynku prokuratorów jest sprzeczne z prawem Unii, ponieważ ustanawia inny wiek przejścia w stan spoczynku dla mężczyzn i kobiet pełniących funkcję prokuratorów w Polsce;

Ogólna ocena praworządności w Polsce

37. zgadza się z Komisją, Zgromadzeniem Parlamentarnym Rady Europy, Grupą Państw przeciwko Korupcji i specjalnym sprawozdawcą ONZ ds. niezależności sędziów i prawników, że poszczególne wspomniane zmiany w ustawodawstwie regulującym sądownictwo przez swoje wzajemne oddziaływanie i ogólne skutki stanowią poważne, trwałe i systemowe naruszenie praworządności, które umożliwia władzy ustawodawczej i wykonawczej ingerowanie w całą strukturę i wyniki funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w sposób niezgodny z zasadami podziału władzy i praworządności, a

⁷⁶ OBWE/ODIHR, pilna opinia wstępna z 14 stycznia 2020 r., s. 13–17; Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z 16 stycznia 2020 r., pkt 31–43.

⁷⁷ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2001 nr 98 poz. 1070).

⁷⁸ Opinia Komisji Weneckiej z 8–9 grudnia 2017 r. w sprawie znowelizowanej ustawy - Prawo o prokuraturze, CDL-AD(2017)028, pkt 115.

tym samym poważnie osłabia niezawisłość sądownictwa w Polsce⁷⁹; potępia destabilizujący wpływ środków podejmowanych przez władze polskie i nominacji dokonywanych przez nie od 2016 r. na polski porządek prawny;

Ochrona praw podstawowych w Polsce

Polski Rzecznik Praw Obywatelskich

38. jest zaniepokojony atakami politycznymi na niezależność urzędu Rzecznika Praw Obywatelskich⁸⁰; podkreśla, że Rzecznik Praw Obywatelskich publicznie krytykował, w ramach swoich kompetencji, różne środki podejmowane przez obecny rząd; przypomina, że statut Rzecznika Praw Obywatelskich jest zapisany w Konstytucji RP, a kadencja obecnego rzecznika kończy się we wrześniu 2020 r.;

Prawo do rzetelnego procesu sądowego

39. jest zaniepokojony doniesieniami o rzekomych nieuzasadnionych opóźnieniach w postępowaniach sądowych, trudnościach w dostępie do pomocy prawnej w trakcie aresztowania oraz przypadkach niewystarczającego poszanowania poufności komunikacji między obrońcą a klientem⁸¹; wzywa Komisję do ścisłego monitorowania sytuacji prawników w Polsce; przypomina o prawie wszystkich obywateli do uzyskania porady prawnej, obrony i reprezentacji przez niezależnego prawnika zgodnie z art. 47 i 48 Karty;
40. wyraża zaniepokojenie faktem, że od czasu wejścia w życie w dniu 14 lutego 2020 r. ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. jedynie Izba Nadzwyczajna – której niezależność i bezstronność same w sobie są kwestionowane – może decydować, czy dany sędzia lub sąd jest niezawisły i bezstronny, co pozbawia obywateli ważnego elementu kontroli sądowej we wszystkich innych instancjach⁸²; przypomina, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości prawo do rzetelnego procesu sądowego zobowiązuje każdy sąd do sprawdzenia z urzędu, czy spełnia on kryteria niezależności i bezstronności⁸³;

⁷⁹ Zalecenie Komisji (UE) 2018/103; ONZ, specjalny sprawozdawca ds. niezależności sędziów i prawników, oświadczenie z 25 czerwca 2018 r.; Komisja Europejska, Europejski semestr 2019 r.: sprawozdanie dotyczące Polski, 27 lutego 2019 r., SWD(2019)1020 final, s. 42; prezesi Europejskiej Sieci Rad Sądownictwa, Sieci Prezesów Sądów Najwyższych UE i Stowarzyszenia Sędziów Europejskich, pismo z 20 września 2019 r.; GRECO, działania następcze w związku z addendum do czwartego sprawozdania oceniającego w sprawie Polski (art. 34) – Polska, 6 grudnia 2019 r., pkt 65; Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, rezolucja 2316 (2020) z dnia 28 stycznia 2020 r. w sprawie funkcjonowania instytucji demokratycznych w Polsce, pkt 4.

⁸⁰ Zob. również Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, pismo skierowane do premiera Rzeczypospolitej Polskiej, 19 stycznia 2018 r.; wspólne oświadczenie popierające polskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, podpisane przez ENNHRI, Equinet, GANHRI, IOI, OHCHR Europe, czerwiec 2019 r.

⁸¹ ONZ, Komisja Praw Człowieka, wnioski końcowe dotyczące siódmego sprawozdania okresowego nt. Polski, 23 listopada 2016 r., pkt 33.

⁸² Komisja Wenecka i DGI Rady Europy, pilna wspólna opinia z dnia 16 stycznia 2020 r., pkt 59.

⁸³ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 marca 2020 r., Simpson przeciwko Radzie i HG przeciwko Komisji, połączone sprawy C-542/18 RX-II i C-543/18 RX-II, ECLI:EU:C:2020:232, pkt 57.

Prawo do informacji i wolność wypowiedzi, w tym wolność i pluralizm mediów

41. ponownie podkreśla, że wolność i pluralizm mediów są nierozdzielnie związane z demokracją i praworządnością oraz że prawo do informowania i prawo do bycia informowanym należą do podstawowych wartości demokratycznych, na których opiera się Unia; przypomina, że w rezolucji z 16 stycznia 2020 r. Parlament wezwał Radę, aby w trakcie wysłuchań prowadzonych na mocy art. 7 ust. 1 TUE zajmowała się wszelkimi nowymi wydarzeniami w dziedzinie wolności słowa, w tym wolności mediów;
42. przypomina, że w rezolucji z 14 września 2016 r. Parlament wyraził zaniepokojenie zarówno wcześniej przyjętymi, jak i nowo zaproponowanymi zmianami w polskiej ustawie medialnej; ponawia apel do Komisji o przeprowadzenie oceny przyjętych przepisów pod kątem ich zgodności z prawem unijnym, w szczególności z art. 11 Karty i przepisami unijnymi dotyczącymi mediów publicznych;
43. wyraża poważne zaniepokojenie działaniami przeprowadzonymi w ostatnich latach przez władze polskie w odniesieniu do nadawcy publicznego, w tym przekształceniem go w nadawcę prorządowego, uniemożliwianiem mediom publicznym i ich organom zarządzającym wyrażania niezależnych lub odmiennych poglądów oraz kontrolowaniem nadawanych treści⁸⁴; przypomina, że art. 54 Konstytucji RP gwarantuje wolność słowa i zakazuje cenzury;
44. jest głęboko zaniepokojony faktem, że niektórzy politycy nadużywają możliwości wytoczenia dziennikarzom spraw o zniesławienie, co prowadzi m.in. do nakładania sankcji karnych i zawieszania prawa do wykonywania zawodu dziennikarza; obawia się, że będzie to miało odstrasżające skutki dla środowiska dziennikarskiego oraz negatywnie wpłynie na niezależność dziennikarzy i mediów⁸⁵; wzywa władze polskie, aby zagwarantowały dziennikarzom i ich rodzinom dostęp do odpowiednich środków odwoławczych, kiedy wytaczane są przeciw nim procesy mające na celu uciszenie lub zastraszenie niezależnych mediów; wzywa polskie władze do pełnego wdrożenia zalecenia Rady Europy z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy i innych podmiotów medialnych⁸⁶; ubolewa nad tym, że Komisja nie przedstawiła dotychczas przepisów w sprawie przeciwdziałania powództwom typu SLAPP (strategicznym powództwom zmierzającym do tłumienia debaty publicznej), które to przepisy chroniłyby również polskich dziennikarzy i polskie media przed nękaniami pozwami sądowymi;

⁸⁴ Zob. również światowy ranking wolności prasy, w którym Polska spadła od 2015 r. z 18. na 62. miejsce.

⁸⁵ Rada Europy, Platforma propagująca ochronę dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy, sprawozdanie roczne za rok 2020, marzec 2020 r., s. 42.

⁸⁶ Rada Europy, zalecenie CM/Rec(2016)4 z dnia 13 kwietnia 2016 r. Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie ochrony dziennikarstwa i bezpieczeństwa dziennikarzy i innych podmiotów medialnych.

45. jest zaniepokojony zgłaszanymi przypadkami zatrzymywania dziennikarzy za wykonywanie ich pracy przy relacjonowaniu protestów przeciwko ograniczeniom podczas pandemii COVID-19⁸⁷;

Wolność nauki

46. wyraża zaniepokojenie z powodu wytaczania pracownikom naukowym procesów o zniesławienie i grożenia takimi procesami; wzywa polskie władze, aby zgodnie z normami międzynarodowymi szanowały wolność słowa i wolność nauki⁸⁸;
47. wzywa polski parlament do uchylecia rozdziału 6c ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁸⁹, którego przepisy zagrażają wolności słowa i niezależnej działalności badawczej, gdyż pozwalają uznać ją za czyn zabroniony podlegający zaskarżeniu przed sądem cywilnym z tytułu szkód dla dobrego imienia Polski i narodu polskiego, jeżeli na przykład oskarża Polskę lub Polaków o współudział w Holokauście⁹⁰;

Wolność zgromadzeń

48. ponawia apel do rządu polskiego, aby przestrzegał prawa do wolności zgromadzeń przez usunięcie z obecnej ustawy o zgromadzeniach z dnia 24 lipca 2015 r.⁹¹, zmienionej dnia 13 grudnia 2016 r.⁹², zapisów dotyczących priorytetowego traktowania tzw. cyklicznych zgromadzeń cieszących się poparciem rządu⁹³; apeluje do władz polskich o niestosowanie sankcji karnych wobec uczestników pokojowych zgromadzeń lub kontrdemonstracji oraz o wycofanie zarzutów karnych przeciwko pokojowym demonstrantom; wzywa władze polskie, aby również odpowiednio chroniły pokojowe zgromadzenia i stawiały przed sądem osoby, które brutalnie atakują ich uczestników;
49. jest zaniepokojony bardzo restrykcyjnym zakazem zgromadzeń publicznych⁹⁴, który wprowadzono podczas pandemii COVID-19 bez ogłoszenia stanu klęski żywiołowej przewidzianego w art. 232 Konstytucji RP, i podkreśla konieczność stosowania zasady proporcjonalności przy ograniczaniu prawa do zgromadzeń;

Wolność zrzeszania się

⁸⁷ Międzynarodowy Instytut Prasowy (IPI), Obserwatorium naruszeń wolności prasy związanych z relacjami dotyczącymi COVID-19, <https://ipi.media/covid19-media-freedom-monitoring/>.

⁸⁸ Rada Europy, Organizacja Państw Amerykańskich i in., Deklaracja Światowego Forum nt. wolności nauki, autonomii instytucjonalnej i przyszłości demokracji, 21 czerwca 2019 r.

⁸⁹ Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 1998 nr 155 poz. 1016).

⁹⁰ Zob. również oświadczenie przedstawiciela OBWE ds. wolności mediów z 28 czerwca 2018 r.

⁹¹ Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. - Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. 2015 poz. 1485).

⁹² Ustawa z dnia 13 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy - Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. 2017 poz. 579).

⁹³ Zobacz również komunikat z 23 kwietnia 2018 r., w którym eksperci ONZ wezwali Polskę do zapewnienia wolnego i pełnego uczestnictwa w rozmowach klimatycznych.

⁹⁴ Polski Rzecznik Praw Obywatelskich, pismo do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z 6 maja 2020 r.

50. wzywa władze polskie do znowelizowania ustawy z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego⁹⁵,⁹⁶ aby zapewnić kluczowym grupom społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym dostęp do finansowania z budżetu państwa, a także aby zagwarantować sprawiedliwy, bezstronny i przejrzysty podział środków publicznych przeznaczonych na społeczeństwo obywatelskie, zapewniający pluralistyczną reprezentację⁹⁷; ponawia apel o udostępnienie odpowiednich środków finansowych zainteresowanym organizacjom za pośrednictwem różnych instrumentów finansowania na szczeblu Unii, takich jak komponent „Wartości Unii” nowego programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości” oraz unijne projekty pilotażowe; jest głęboko zaniepokojony naciskami politycznymi na polskich członków Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego za działania podejmowane w ramach ich mandatu⁹⁸;

Ochrona prywatności i danych

51. ponownie podkreśla konkluzję zawartą w rezolucji z dnia 14 września 2016 r., że gwarancje procesowe i warunki materialne określone w ustawie z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych oraz znowelizowanej ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁹⁹ w celu prowadzenia tajnej inwigilacji są niewystarczające, aby zapobiec nadużyciom w jej stosowaniu, nieuzasadnionemu ingerowaniu w prywatność osób, w tym liderów opozycji i społeczeństwa obywatelskiego, oraz naruszeniom ochrony ich danych osobowych¹⁰⁰; ponawia apel do Komisji o przeprowadzenie oceny tych przepisów pod kątem zgodności z prawem unijnym i wzywa władze polskie do pełnego poszanowania prywatności wszystkich obywateli;
52. wyraża głębokie zaniepokojenie faktem, że w dniu 22 kwietnia 2020 r. Ministerstwo Cyfryzacji RP przekazało dane osobowe z Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (zwanego dalej „systemem PESEL”) operatorowi pocztowemu, aby ułatwić organizację wyborów prezydenckich w dniu 10 maja 2020 r. w drodze głosowania korespondencyjnego, bez odpowiedniej podstawy prawnej, ponieważ polski parlament uchwalił projekt ustawy przewidującej organizację wyborów wyłącznie drogą korespondencyjną dopiero 7 maja 2020 r.; zauważa ponadto, że system PESEL nie jest identyczny ze spisem wyborców i obejmuje również dane osobowe obywateli innych państw członkowskich UE, w związku z czym wspomniane przekazanie danych

⁹⁵ Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (Dz.U. 2017 poz. 1909).

⁹⁶ OBWE/ODIHR, opinia w sprawie projektu ustawy RP o Narodowym Instytucie Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Warszawa, 22 sierpnia 2017 r.

⁹⁷ EKES, sprawozdanie w sprawie praw podstawowych i praworządności: wydarzenia krajowe z perspektywy społeczeństwa obywatelskiego w latach 2018–2019, czerwiec 2020 r., s. 41–42.

⁹⁸ EKES, komunikat prasowy „Alarmujące naciski na społeczeństwo obywatelskie: polska członkini EKES-u staje się obiektem działań odwetowych rządu, a organizacje pozarządowe nie mogą już wybierać własnych kandydatów”, 23 czerwca 2020 r.

⁹⁹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179).

¹⁰⁰ ONZ, Komisja Praw Człowieka, wnioski końcowe dotyczące siódmego sprawozdania okresowego nt. Polski, 23 listopada 2016 r., pkt 39–40. Zob. również komunikat z 23 kwietnia 2018 r., w którym eksperci ONZ wezwali Polskę do zapewnienia wolnego i pełnego uczestnictwa w rozmowach klimatycznych.

może stanowić potencjalne naruszenie rozporządzenia (UE) 2016/679; przypomina, że Europejska Rada Ochrony Danych stwierdziła, że organy publiczne mogą ujawniać informacje o osobach znajdujących się w spisie wyborców, ale tylko wtedy, gdy jest to wyraźnie dozwolone na mocy prawa państwa członkowskiego¹⁰¹; zauważa, że polski Rzecznik Praw Obywatelskich złożył skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie w sprawie możliwego naruszenia przez Ministerstwo Cyfryzacji art. 7 i 51 Konstytucji RP;

Kompleksowa edukacja seksualna

53. ponownie podkreśla swoje głębokie zaniepokojenie – wyrażone już w rezolucji z dnia 14 listopada 2019 r. i podzielane przez Komisarza Praw Człowieka Rady Europy¹⁰² – projektem ustawy zmieniającej art. 200b polskiego Kodeksu karnego, przedłożonym polskiemu parlamentowi przez inicjatywę „Stop pedofilii”, ze względu na bardzo niejasne, szerokie i nieproporcjonalne przepisy, które de facto zmierzają do penalizacji upowszechniania edukacji seksualnej wśród nieletnich i których zakres potencjalnie zagraża wszystkim osobom, a w szczególności rodzicom, nauczycielom i edukatorom seksualnym, karą pozbawienia wolności do trzech lat za nauczanie o ludzkiej seksualności, zdrowiu i stosunkach intymnych;
54. podkreśla, że dostosowana do wieku i oparta na dowodach kompleksowa nauka o seksualności i związkach ma kluczowe znaczenie dla rozwijania zdolności młodych ludzi do budowania zdrowych, równych, wartościowych i bezpiecznych relacji wolnych od dyskryminacji, przymusu i przemocy; uważa, że kompleksowa edukacja seksualna ma również pozytywny wpływ na wyniki w zakresie równości płci, polegające m.in. na zmianie szkodliwych norm dotyczących płci i postaw wobec przemocy uwarunkowanej płcią, dzięki czemu pomaga zapobiegać przemocy i przymusowi seksualnemu w związkach, a także homofobii i transfobii, oraz przerywać milczenie wokół przemocy seksualnej, seksualnego wykorzystywania lub nadużyć, a także umożliwia młodzieży poszukiwanie pomocy; apeluje do polskiego parlamentu, aby powstrzymał się od uchwalenia proponowanego projektu ustawy zmieniającej art. 200b polskiego Kodeksu karnego, i stanowczo wzywa polskie władze, aby zagwarantowały dostęp wszystkich dzieci w wieku szkolnym do precyzyjnej pod względem naukowym i kompleksowej edukacji seksualnej zgodnie z międzynarodowymi standardami oraz zapewniły merytoryczne i obiektywne wsparcie osobom prowadzącym takie zajęcia edukacyjne i informacyjne;

Zdrowie reprodukcyjne i seksualne oraz prawa w tej dziedzinie

55. przypomina, że zgodnie z Kartą, EKPC oraz orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zdrowie seksualne i reprodukcyjne kobiet jest związane z wieloma prawami człowieka, w tym z prawem do życia i godności, wolnością od niehumanitarnego i poniżającego traktowania, prawem dostępu do opieki zdrowotnej, prawem do prywatności, prawem do edukacji i zakazem dyskryminacji, co znajduje również odzwierciedlenie w Konstytucji RP; przypomina, że w rezolucji z dnia 15 listopada 2017 r. Parlament zdecydowanie skrytykował wszelkie wnioski ustawodawcze, które

¹⁰¹ EROD, pismo w sprawie ujawnienia danych w związku z wyborami prezydenckimi w Polsce, 5 maja 2020 r.

¹⁰² Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, oświadczenie z dnia 14 kwietnia 2020 r.

zakazywałyby aborcji w przypadku poważnych lub śmiertelnych wad płodu, przez co drastycznie ograniczyłyby dostęp do opieki aborcyjnej w Polsce, a w praktyce doprowadziłyby do niemal całkowitego zakazu takiej opieki, ponieważ większość legalnych zabiegów aborcji przeprowadza się z tego powodu¹⁰³, oraz podkreślił, że powszechny dostęp do opieki zdrowotnej, w tym opieki w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz związanych z tym praw, jest podstawowym prawem człowieka¹⁰⁴; ubolewa nad zaproponowanymi zmianami¹⁰⁵ do ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty¹⁰⁶, zgodnie z którymi lekarze nie byłiby już prawnie zobowiązani do wskazania alternatywnej placówki lub innego lekarza, jeżeli sami odmawiają wyświadczenia usługi w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego ze względu na przekonania osobiste; jest zaniepokojony powoływaniem się na klauzulę sumienia, w tym brakiem sprawnych mechanizmów kierowania pacjentek do innych placówek oraz brakiem możliwości odwołania się w odpowiednim czasie przez kobiety, którym odmówiono takich usług; wzywa polski parlament, aby nie podejmował żadnych dalszych prób ograniczenia praw kobiet w dziedzinie zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego; zdecydowanie stwierdza, że odmowa świadczenia usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz związanych z tym praw jest formą przemocy wobec kobiet i dziewcząt; wzywa władze polskie do podjęcia środków w celu pełnego wykonania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach przeciwko Polsce, który kilkakrotnie orzekł, że restrykcyjne przepisy dotyczące aborcji i niewdrożenie stosownych środków naruszają przynależne kobietom prawa człowieka¹⁰⁷;

56. przypomina, że poprzednie próby zaostreżenia przepisów antyaborcyjnych w Polsce, które i tak należą do najbardziej restrykcyjnych w Unii, zostały powstrzymane w latach 2016 i 2018 w wyniku masowych protestów polskich obywateli w formie „czarnych marszów”; zdecydowanie wzywa polskie władze, aby rozważyły uchylenie przepisów ograniczających dostęp kobiet i dziewcząt do tabletki „dzień po”;

¹⁰³ W 2017 r. aborcja z powodu wad płodu stanowiła 97,9 % wszystkich zabiegów: Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia – sprawozdania opracowane w ramach Programu badań statystycznych statystyki polskiej MZ-29, opublikowane na stronie Sejmu RP. Sprawozdanie Rady Ministrów z wykonywania oraz o skutkach stosowania w 2016 r. ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. poz. 78, z późn. zm.).

¹⁰⁴ Zob. również dokument tematyczny Komisarza Praw Człowieka Rady Europy z grudnia 2017 r. zatytułowany „Prawa i zdrowie reprodukcyjne i seksualne kobiet w Europie”; oświadczenie ekspertów ONZ doradzających grupie roboczej ONZ ds. dyskryminacji kobiet z dnia 22 marca 2018 r. oraz oświadczenie Komisarza Praw Człowieka Rady Europy z dnia 14 kwietnia 2020 r.

¹⁰⁵ Ustawa z dnia 16 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz niektórych innych ustaw (dotychczas nieopublikowana w Dz.U.).

¹⁰⁶ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz.U. 1997 nr 28 poz. 152).

¹⁰⁷ Wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie Tysiąc przeciwko Polsce (skarga nr 5410/03); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 20 marca 2007 r. w sprawie R. R. przeciwko Polsce (skarga nr 27617/04); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 30 października 2012 r. w sprawie P. i S. przeciwko Polsce (skarga nr 57375/08).

Mowa nienawiści, dyskryminacja w sferze publicznej, przemoc wobec kobiet, przemoc domowa i zachowania nietolerancyjne wobec mniejszości i innych słabszych grup społecznych, w tym osób LGBTI

57. apeluje do polskich władz o podjęcie wszelkich środków niezbędnych do zdecydowanej walki z rasistowską mową nienawiści i podżeganiem do przemocy, zarówno w internecie, jak i poza nim, oraz o publiczne potępienie rasistowskiej mowy nienawiści, której dopuszczają się osoby publiczne, w tym politycy i urzędnicy ds. mediów¹⁰⁸, i o odcięcie się od niej, a także o zwalczanie uprzedzeń i negatywnego nastawienia do mniejszości narodowych i etnicznych (w tym Romów), migrantów, uchodźców i osób ubiegających się o azyl oraz o zapewnienie skutecznego egzekwowania przepisów delegalizujących partie lub organizacje, które szerzą dyskryminację rasową lub zachęcają do niej¹⁰⁹; wzywa władze polskie do zastosowania się do zaleceń Komitetu ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej z 2019 r.¹¹⁰;
58. wyraża głębokie zaniepokojenie niedawnym oświadczeniem polskiego wiceministra sprawiedliwości, zgodnie z którym Polska powinna wypowiedzieć Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska); zachęca władze polskie do skutecznego stosowania tej konwencji w praktyce, w tym przez zagwarantowanie stosowania obowiązującego ustawodawstwa w całym kraju i zapewnienie wystarczającej liczby wysokiej jakości schronisk dla kobiet będących ofiarami przemocy i ich dzieci;
59. zauważa, że drugie badanie dotyczące osób LGBTI przeprowadzone przez Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej w maju 2020 r. wskazuje na nasilenie się nietolerancji i przemocy wobec osób LGBTI w Polsce, na całkowity brak wiary polskich respondentów LGBTI w zwalczanie przez rząd uprzedzeń i nietolerancji (odnotowano tu najniższy odsetek w Unii – jedynie 4 %) oraz na najwyższy odsetek respondentów, którzy unikają pewnych miejsc z obawy przed atakiem, napastowaniem lub groźbami (79 %);
60. przypomina, również w kontekście kampanii przed wyborami prezydenckimi w 2020 r., o swoim stanowisku wyrażonym w rezolucji z 18 grudnia 2019 r., w której zdecydowanie potępił wszelką dyskryminację osób LGBTI i naruszanie ich praw podstawowych przez władze publiczne, w tym mowę nienawiści ze strony władz publicznych i urzędników wybranych w wyborach, zakazywanie Parad Równości i programów uświadamiających, a także niewystarczającą ochronę przed wymierzonymi w nie atakami, ogłoszenie w Polsce stref wolnych od tzw. ideologii LGBT i uchwalenie Samorządowej Karty Praw Rodzin, która stanowi przejaw dyskryminacji zwłaszcza rodzin z jednym rodzicem i rodzin LGBTI; zauważa, że od czasu przyjęcia tej rezolucji sytuacja osób LGBTI w Polsce nie poprawiła się oraz że szczególnie zagrożone jest

¹⁰⁸ Rezolucja PE z dnia 15 listopada 2017 r., pkt 18; Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, rezolucja 2316 (2020) z dnia 28 stycznia 2020 r. w sprawie funkcjonowania instytucji demokratycznych w Polsce, pkt 14; Komitet Praw Człowieka (KPC) ONZ, wnioski końcowe dotyczące siódmego sprawozdania okresowego nt. Polski, 23 listopada 2016 r., CCPR/C/POL/CO/7, pkt 15–18.

¹⁰⁹ Komitet ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej, wnioski końcowe dotyczące połączonych sprawozdań okresowych od 22. do 24. nt. Polski, sierpień 2019 r.

¹¹⁰ Tamże.

zdrowie psychiczne i bezpieczeństwo fizyczne osób LGBTI; przypomina, że takie działania potępił nie tylko polski Rzecznik Praw Obywatelskich, który złożył dziewięć skarg do sądów administracyjnych, twierdząc, że strefy wolne od LGBTI są niezgodne z prawem Unii, ale też Komisja i organizacje międzynarodowe; przypomina, że z funduszy spójności nie można finansować działań prowadzących do dyskryminacji ze względu na orientację seksualną oraz że gminy jako pracodawcy muszą przestrzegać dyrektywy Rady 2000/78/WE¹¹¹, która zakazuje dyskryminacji i nękania ze względu na orientację seksualną w sferze zatrudnienia¹¹²; wzywa władze polskie, aby wdrożyły odpowiednie orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz aby w tym kontekście zajęły się sytuacją małżonków i rodziców tej samej płci w celu zapewnienia im prawa do niedyskryminacji pod względem prawnym i faktycznym¹¹³; potępia pozwy przeciw działaczom społeczeństwa obywatelskiego, którzy opublikowali tzw. Atlas nienawiści dokumentujący przypadki homofobii w Polsce; stanowczo apeluje do polskiego rządu o zapewnienie ochrony prawnej osób LGBTI przed wszelkimi formami przestępstw z nienawiści i mowy nienawiści;

61. zauważa, że brak niezależności sądownictwa w Polsce zaczął już wpływać na wzajemne zaufanie między Polską a innymi państwami członkowskimi, zwłaszcza w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach karnych, czego przykładem są przypadki, w których sądy państw członkowskich odmawiały przekazania polskich podejrzanych w ramach procedury europejskiego nakazu aresztowania lub wahały się w tej sprawie ze względu na poważne wątpliwości co do niezależności polskiego wymiaru sprawiedliwości; uważa, że pogarszający się stan praworządności w Polsce stanowi szczególnie poważne zagrożenie dla jednolitości porządku prawnego Unii; zwraca uwagę, że wzajemne zaufanie między państwami członkowskimi można przywrócić tylko wtedy, gdy zagwarantowane zostanie poszanowanie wartości zapisanych w art. 2 TUE;
62. apeluje do rządu polskiego o przestrzeganie wszystkich postanowień dotyczących praworządności i praw podstawowych zapisanych w traktatach, Karcie, EKPC i w międzynarodowych normach odnoszących się do praw człowieka, a także o podjęcie szczerego dialogu z Komisją; podkreśla, że taki dialog musi być bezstronny oraz oparty

¹¹¹ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 303 z 2.12.2000, s. 16).

¹¹² Komisja Europejska, DG REGIO, pismo do władz województw lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego, 27 maja 2020 r. Zob. również wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 23 kwietnia 2020 r., NH przeciwko Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI, C-507/18, ECLI:EU:C:2020:289.

¹¹³ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 czerwca 2018 r., Coman, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385; wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie Kozak przeciwko Polsce (skarga nr 13102/02); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 stycznia 2008 r. w sprawie E.B. przeciwko Francji (skarga nr 43546/02); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 lutego 2013 r. w sprawie X. i in. przeciwko Austrii (skarga nr 19010/07); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 30 czerwca 2016 r. w sprawie Taddeucci i McCall przeciwko Włochom (skarga nr 51362/09); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 21 lipca 2015 r. w sprawie Oliari i in. przeciwko Włochom (skargi nr 18766/11 i 36030/11); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 14 grudnia 2017 r. w sprawie Orlandi i in. przeciwko Włochom (skargi nr 26431/12, 26742/12, 44057/12 i 60088/12); wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 14 stycznia 2020 r. w sprawie Beizaras i Levickas przeciwko Litwie (skarga nr 41288/15).

na dowodach i współpracy; apeluje do rządu polskiego, aby współpracował z Komisją w myśl zasady lojalnej współpracy określonej w TUE; wzywa polski rząd do szybkiego i pełnego wdrożenia orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości oraz do poszanowania nadrzędności prawa Unii;

63. wzywa Radę i Komisję, aby nie stosowały wąskiej interpretacji zasady praworządności i w pełni wykorzystały potencjał procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE, zajmując się konsekwencjami działania rządu polskiego dla wszystkich zasad zapisanych w art. 2 TUE, w tym demokracji i praw podstawowych, jak podkreślono w niniejszym sprawozdaniu;
64. wzywa Radę do jak najszybszego wznowienia formalnych wysłuchań, z których ostatnie odbyło się w grudniu 2018 r., oraz do uwzględnienia w tych wysłuchaniach wszystkich najnowszych i najważniejszych negatywnych wydarzeń w dziedzinie praworządności, demokracji i praw podstawowych; wzywa Radę do podjęcia wreszcie działań na mocy procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE i stwierdzenia, że istnieje wyraźne ryzyko poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską wartości, o których mowa w art. 2 TUE, w świetle przytłaczających dowodów przedstawionych w niniejszej rezolucji oraz w licznych sprawozdaniach organizacji międzynarodowych i europejskich, w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz w sprawozdaniach organizacji społeczeństwa obywatelskiego; zdecydowanie zaleca, aby w następstwie wysłuchań Rada skierowała do Polski konkretne zalecenia, zgodnie z postanowieniami art. 7 ust. 1 TUE, i wskazała terminy zastosowania się do tych zaleceń; ponadto wzywa Radę, by zobowiązała się do terminowej oceny wdrożenia tych zaleceń; apeluje do Rady, by regularnie informowała Parlament i ściśle z nim współpracowała oraz by prowadziła prace w przejrzysty sposób w celu umożliwienia konstruktywnego uczestnictwa i nadzoru ze strony wszystkich instytucji i organów europejskich oraz organizacji społeczeństwa obywatelskiego;
65. apeluje do Komisji o konsekwentne wykorzystanie wszystkich dostępnych narzędzi, w szczególności przyspieszonych postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przed Trybunałem Sprawiedliwości i wniosków o zastosowanie środków tymczasowych, a także instrumentów budżetowych, aby wyeliminować wyraźne ryzyko poważnego naruszenia przez Polskę wartości, na których opiera się Unia; wzywa Komisję, aby stale i regularnie informowała Parlament oraz ściśle z nim współpracowała;
66. zobowiązuje swojego przewodniczącego do przekazania niniejszej rezolucji Radzie i Komisji, prezydentowi, rządowi i parlamentowi Rzeczypospolitej Polskiej, jak również rządowi i parlamentowi państw członkowskich, Radzie Europy oraz Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

UZASADNIENIE

1. Kontekst instytucjonalny

Unia Europejska opiera się na wartościach poszanowania godności ludzkiej, wolności, demokracji, praworządności i poszanowania praw człowieka oraz kieruje się tymi wartościami. Parlament Europejski musi bezwzględnie bronić praworządności, w tym zasad legalizmu, co oznacza przejrzysty, rozliczalny, demokratyczny i pluralistyczny proces stanowienia prawa, zasadę pewności prawa, podział władzy, zakaz arbitralności w działaniu władz wykonawczych, niezawisłość i bezstronność sądownictwa, skuteczną kontrolę sądową, w tym kontrolę poszanowania praw podstawowych, oraz równość wobec prawa.

Należy pamiętać, że Parlament wielokrotnie omawiał tzw. dylemat kopenhaski, polegający na tym, że nie można uznać za zgodny z prawem i wartościami Unii faktu, iż państwa kandydujące sprawdza się pod kątem przestrzegania praworządności, demokracji i praw podstawowych, kiedy starają się o członkostwo w Unii, ale kiedy już wstąpią do Unii, nie kontroluje się poszanowania tych wartości. Przestrzeganie wartości, na których opiera się Unia (art. 2 TUE), jest nie tylko wymogiem warunkującym przystąpienie do Unii; wartości te są wiążące również po uzyskaniu przez dany kraj pełnego członkostwa w Unii. Dlatego jest niezwykle ważne, by istniał całościowy zestaw środków dotyczących praworządności, służący zapewnieniu obowiązkowego przestrzegania tych wartości.

20 grudnia 2017 r. Komisja Europejska przedstawiła na podstawie art. 7 ust. 1 TUE uzasadniony wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie stwierdzenia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności. Procedura wszczynana na podstawie art. 7 ust. 1 TUE to etap prewencyjny, umożliwiający Unii interweniowanie w razie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia wspólnych wartości. Do tej pory Rada do Spraw Ogólnych przeprowadziła trzy wysłuchania w sprawie Polski; wszystkie odbyły się w 2018 r. Od tego czasu Komisja przedstawiła Radzie aktualne informacje o stanie praworządności w Polsce, ale nie zorganizowano kolejnych wysłuchań.

Równocześnie z uruchomieniem procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE w odniesieniu do Polski Komisja wszczęła przeciwko Polsce cztery postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z reformami sądownictwa; w dwóch postępowaniach Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził złamanie zasady skutecznej ochrony sądowej ustanowionej w art. 19 ust. 1 TUE.

W kilku rezolucjach przyjętych w ostatnich latach Parlament Europejski wyraził zaniepokojenie stanem praworządności w Polsce. Obawy dotyczą funkcjonowania władzy ustawodawczej i systemu wyborczego, niezależności sądownictwa i praw sędziów oraz ochrony praw podstawowych, w tym praw osób należących do mniejszości.

Ponieważ stan praworządności w Polsce nie tylko nie poprawił się, ale wręcz znacznie pogorszył od czasu wszczęcia procedury na mocy art. 7 ust. 1 TUE, sprawozdawca podkreśla znaczenie niniejszego sprawozdania wstępnego, którego celem jest:

- podsumowanie rozwoju sytuacji w dziedzinie praworządności, demokracji i praw podstawowych w Polsce od 2015 r.;

- wezwanie Komisji i Rady do rozszerzenia zakresu procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE, by objąć nią wyraźne ryzyko poważnych naruszeń demokracji i praw podstawowych, w tym praw osób należących do mniejszości;
- zaapelowanie do władz polskich, Rady i Komisji o szybkie podjęcie działań w ramach ich odpowiednich kompetencji w celu rozwiązania tego poważnego kryzysu praworządności.

Sprawozdawca podjął się przeprowadzenia dogłębnej analizy i wziął pod uwagę opinie wydane przez organizacje europejskie i międzynarodowe, m.in. organy Rady Europy, OBWE/ODIHR i ONZ, a także wyroki sądów krajowych, europejskich i międzynarodowych. Sprawozdawca chciałby, by niniejsze sprawozdanie opierało się na faktach przeanalizowanych przez wiarygodne instytucje i organizacje, których Polska jest stroną lub których normy i metody pracy przyjęła.

Komisja LIBE zorganizowała również we wrześniu 2018 r. wizytę w Warszawie, gdzie delegacja spotkała się z przedstawicielami polskiego rządu, Sejmu i Senatu, partii politycznych i instytucji sądowych, a także z przedstawicielami OBWE/ODIHR, prawnikami, dziennikarzami i przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego; komisja LIBE przeprowadziła także – w roku 2018 i 2020 – dwa wysłuchania poświęcone ocenie praworządności w Polsce. Sprawozdawca odbył spotkania z różnymi zainteresowanymi stronami (organizacjami pozarządowymi, uczonymi, dziennikarzami, sędziami itd.), by wysłuchać opinii osób znających sytuację na miejscu (zob. załącznik dotyczący „śladu legislacyjnego”).

2. Podsumowanie rozwoju sytuacji w dziedzinie praworządności, demokracji i praw podstawowych w Polsce od 2015 r.

– Niezależność sądownictwa i prawa sędziów

Stan praworządności w Polsce w ścisłym znaczeniu niezawisłości sądownictwa jest daleki od poprawy; utrzymują się lub narastają obawy dotyczące wszystkich aspektów przedstawionych w niniejszym sprawozdaniu: upolitycznienie Trybunału Konstytucyjnego już w 2015 r., skład i postawa nowej Krajowej Rady Sądownictwa, ścisła kontrola sprawowana przez Ministra Sprawiedliwości, będącego również Prokuratorem Generalnym, nad prokuraturami, utworzenie Izby Dyscyplinarnej i Izby Kontroli Nadzwyczajnej w Sądzie Najwyższym, systematyczne zastraszanie sędziów i postępowania dyscyplinarne przeciwko sędziom wypowiadającym się na temat tych reform.

29 kwietnia 2020 r. Komisja Europejska wszczęła postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego w związku z tzw. ustawą kagańcową. Ta nowa ustawa o sądownictwie, która weszła w życie 14 lutego 2020 r., jest jednoznacznie niezgodna z zasadą pierwszeństwa prawa UE, ponieważ uniemożliwia sędziom wykonywanie obowiązków wynikających z prawa Unii, w celu pominięcia przepisów krajowych sprzecznych z prawem Unii. Do najważniejszych przyczyn zaniepokojenia w związku z tą ustawą należy również wprowadzenie nowych rodzajów przewinień i nowych sankcji

dyscyplinarnych nakładanych na sędziów i prezesów sądów; mogą one naruszać zasadę niezawisłości sądów oraz przysługującą sędziom wolność wypowiedzi i stowarzyszania się, gdyż wprowadzono zakaz działalności politycznej i obowiązek ujawniania członkostwa w stowarzyszeniach.

Podczas wizyty komisji LIBE oraz w czasie wymiany poglądów z polskimi ministrem i wiceministrem sprawiedliwości polskie władze jako przyczynę głębokiej reorganizacji systemu wymiaru sprawiedliwości od 2015 r. podały niezadowolenie obywateli z szybkości działania i efektywności wymiaru sprawiedliwości, rzekomą korupcję i przestępstwa lub wykroczenia popełnione przez poszczególnych sędziów i nieukarane oraz potrzebę dekomunizacji wymiaru sprawiedliwości¹¹⁴. Sprawozdawca podkreśla, że podane powody nie uzasadniają wprowadzenia w drodze reform silnej kontroli władzy wykonawczej nad władzą sądowniczą. Domniemane przypadki korupcji lub przestępstwa powinny być ścigane indywidualnie; ponadto Europejski Trybunał Praw Człowieka wyraźnie podkreślił, że również proces lustracji musi mieć charakter indywidualny, a przy tym może być mniej uzasadniony, jeżeli ma miejsce na długo po upadku reżimu komunistycznego¹¹⁵.

– Funkcjonowanie władzy ustawodawczej i systemu wyborczego

Zaniepokojenie sprawozdawcy wzbudziło także zorganizowanie wyborów prezydenckich w tym szczególnym czasie epidemii, naznaczonym ryzykiem, że nie będzie możliwe przeprowadzenie równych, bezpośrednich i tajnych wyborów zgodnie z postanowieniami konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, po uczciwej kampanii wyborczej i z równym dostępem do mediów. Według obserwatorów OBWE/ODIHR obaj kandydaci mieli ostatecznie możliwość swobodnego prowadzenia kampanii, jednak na wybory cieniem rzuciły się nieprzyjazne nastawienie i stronnicze relacje nadawcy publicznego. Liczne były negatywne przekazy w kampanii i wzajemne oczernianie, poważny niepokój budziły również doniesienia o groźbach kierowanych do polityków i dziennikarzy. Tak jak w pierwszej rundzie, relacje nadawcy publicznego cechowała homofobiczna, ksenofobiczna i antysemicka retoryka¹¹⁶.

– Ochrona praw podstawowych, w tym praw osób należących do mniejszości

W Polsce prawa i zdrowie reprodukcyjne i seksualne są zagrożone. Proponowany zakaz przerywania ciąży w razie poważnych lub śmiertelnych anomalii u płodu jeszcze bardziej zaostrzyłby i tak już restrykcyjne prawo aborcyjne, i doprowadziłby do niemal całkowitego zakazu aborcji. Poważne obawy Parlamentu Europejskiego, innych organów międzynarodowych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego budzi ponadto projekt ustawy zmierzającej do kryminalizacji edukacji seksualnej małoletnich. W czasie, gdy organizacjom społeczeństwa obywatelskiego trudno było się zmobilizować z powodu epidemii Covid-19, Sejm przegłosował nowelizację ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza

¹¹⁴ Komisja LIBE, sprawozdanie z wyjazdu delegacji ad hoc do Polski w dniach 19–21 września 2018 r. w celu oceny stanu praworządności, przyjęte 3 grudnia 2018 r.

¹¹⁵ Europejski Trybunał Praw Człowieka, sprawa Sõro przeciwko Estonii, 3 września 2015 r., pkt 60–62; czwarte zalecenie Komisji (UE) 2018/103 z 20 grudnia 2017 r., ust. 9; Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, rezolucja 2316 (2020) w sprawie funkcjonowania instytucji demokratycznych w Polsce, przyjęta 28 stycznia 2020 r., ust. 13.

¹¹⁶ Komunikat prasowy OBWE z 13 lipca 2020 r.: <https://www.osce.org/pl/odihr/elections/457207>

dentysty; zgodnie z tą nowelizacją lekarze mają już nie być prawnie zobowiązani do wskazania innej placówki lub innego lekarza, jeżeli sami odmawiają wykonania świadczenia dotyczącego zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, a niezgodnego z ich sumieniem.

Ponadto bardzo niepokojący jest poziom ochrony mniejszości, a także praw kobiet i osób określających się jako LGBTI, mimo że państwa członkowskie mają obowiązek chronić moralną i fizyczną integralność wszystkich obywateli. Sprawozdawca głęboko ubolewa, że niektóre obszary w Unii Europejskiej ogłaszają się strefami wolnymi od ideologii, które nawet nie istnieją.

W sprawozdaniu poruszono jeszcze szereg innych obaw w dziedzinie praw podstawowych, w tym prawa do rzetelnego procesu sądowego, wolności mediów i nauki, wolności zrzeszania się i zgromadzeń oraz prawa do ochrony prywatności.

3. Rozszerzenie zakresu procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE

Sprawozdawca chciałby, by niniejsze wstępne sprawozdanie nadało nowy impuls procedurze przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE nie tylko przez uwzględnienie ostatnich kontrowersyjnych zmian w polskim wymiarze sprawiedliwości, ale również przez analizę stanu demokracji i praw podstawowych w Polsce, który wymaga szczególnej uwagi.

4. Apel do władz polskich, Rady i Komisji o podjęcie działań

Sprawozdawca apeluje do rządu polskiego o przestrzeganie wszystkich postanowień dotyczących praworządności i praw podstawowych, zapisanych w traktatach, Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, europejskiej konwencji praw człowieka i w międzynarodowych normach odnoszących się do praw człowieka, a także o szybkie zastosowanie się do orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, przestrzeganie zasady nadrzędności prawa Unii oraz o podjęcie bezpośredniego dialogu z Komisją.

Sprawozdawca jest zaniepokojony biernością Rady w odniesieniu do praworządności w Polsce i wzywa państwa członkowskie do jak najszybszego wznowienia formalnych wysłuchań w celu uwzględnienia wszystkich najnowszych poważnych i negatywnych zmian w zakresie praworządności, demokracji i praw podstawowych. Co ważniejsze, sprawozdawca wzywa Radę do podjęcia wreszcie działań przewidzianych w procedurze, o której mowa w art. 7 ust. 1 TUE, przez stwierdzenie, że istnieje wyraźne ryzyko poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasad praworządności, na co bezsprzeczne dowody przedstawiono w niniejszej rezolucji oraz w licznych sprawozdaniach organizacji międzynarodowych i europejskich, w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz w sprawozdaniach organizacji społeczeństwa obywatelskiego, a także do wydania Polsce zaleceń na mocy procedury przewidzianej w art. 7 ust. 1 TUE.

Na koniec apeluje się do Komisji o wykorzystanie wszystkich dostępnych narzędzi, w szczególności przyspieszonych postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przed Trybunałem Sprawiedliwości i wniosków o zastosowanie środków tymczasowych, aby wyeliminować wyraźne ryzyko poważnego naruszenia przez Polskę wartości, na których opiera się Unia.

**ZAŁĄCZNIK: WYKAZ PODMIOTÓW LUB OSÓB,
OD KTÓRYCH SPRAWOZDAWCA OTRZYMAŁ INFORMACJE**

Poniższy wykaz opracowano na zasadzie zupełnej dobrowolności, na wyłączną odpowiedzialność sprawozdawcy. Przy sporządzaniu sprawozdania, do czasu przyjęcia go w komisji, sprawozdawca otrzymał informacje od następujących podmiotów lub osób:

Podmiot lub osoba
Aborcyjny Dream Team
Amnesty International (AI)
Austriacka Izba Adwokacka
Kampania Przeciw Homofobii
Forum Obywatelskiego Rozwoju (FOR)
Komisarz ds. Praw Człowieka, Polska
Chorwacka prezydencja Rady Unii Europejskiej
Europejskie Stowarzyszenie Sędziów (EAJ)
Komisja Europejska
Fińska prezydencja Rady Unii Europejskiej
Rząd Rzeczypospolitej Polskiej
Human Rights Watch (HRW)
Międzynarodowa Komisja Prawników (ICJ)
Międzynarodowa Federacja Praw Człowieka (FIDH)
Stowarzyszenie Sędziów Polskich Iustitia
Instytut Polityki Europejskiej „Open Society” (OSEPI)
Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy
Helsińska Fundacja Praw Człowieka (Polska)
Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich (SDP)
Prof. Ewa Łętowska, Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk
Prof. Laurent Pech, Middlesex University, Londyn
Stowarzyszenie Dziennikarzy

6.7.2020

OPINIA KOMISJI PRAW KOBIET I RÓWNOUPRAWNIENIA

dla Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych

w sprawie stwierdzenia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności
(2017/0360R(NLE))

Sprawozdawczyni komisji opiniodawczej: Evelyn Regner

PA_Consent_Interim

WSKAZÓWKI

Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia zwraca się do Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, jako komisji przedmiotowo właściwej, o uwzględnienie w końcowym tekście sprawozdania następujących wskazówek:

- uwzględniając dokument tematyczny Komisarza Praw Człowieka Rady Europy z grudnia 2017 r. zatytułowany „Zdrowie i prawa seksualne i reprodukcyjne kobiet w Europie”,
- uwzględniając rezolucję Parlamentu Europejskiego z dnia 14 listopada 2019 r. w sprawie penalizacji edukacji seksualnej w Polsce ¹,
- uwzględniając zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) z 2019 r. dotyczące zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego nastolatków oraz ich praw w tej dziedzinie oraz publikację Biura Regionalnego WHO dla Europy pt. „Standards for Sexuality Education in Europe. A framework for policy-makers, educational and health authorities and specialists“ [Standardy edukacji seksualnej w Europie. Ramy dla decydentów politycznych oraz organów i specjalistów w dziedzinie edukacji i ochrony zdrowia],
- uwzględniając swoją rezolucję z dnia 13 lutego 2019 r. w sprawie napotykanego wrogiego nastawienia w odniesieniu do praw kobiet i równouprawnienia płci w UE²,
- uwzględniając wyniki przeprowadzonego przez Agencję Praw Podstawowych badania LGBTI Survey II, które ukazują wzrost nietolerancji i przemocy w stosunku do osób

¹ Teksty przyjęte, P9_TA(2019)0058.

² Teksty przyjęte, P8_TA(2019)0111.

LGBTI w Polsce i w którym polscy respondenci LGBTI wykazują całkowity brak wiary w walkę rządu z nietolerancją i uprzedzeniami, przy czym odsetek ten jest najniższy w całej UE (zaledwie 4 %), a w Polsce odnotowuje się najwyższy odsetek respondentów, którzy unikają odwiedzania niektórych miejsc z obawy przed napaścią, prześladowaniem lub groźbami (79 %),

- uwzględniając Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej, w szczególności jej art. 1, 2, 3, 10, 11, 21, 35 i 45,
 - uwzględniając art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), dotyczący fundamentalnych wartości Unii, i art. 7 TUE, dotyczący stwierdzenia poważnego i stałego naruszania przez państwo członkowskie wartości, o których mowa w art. 2,
 - uwzględniając art. 8 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), dotyczący równości kobiet i mężczyzn, i art. 9 TFUE, w którym mowa o zwalczaniu wykluczenia społecznego, a także o wysokim poziomie kształcenia, szkolenia oraz ochrony zdrowia ludzkiego, Tytuł IV TFUE dotyczący swobodnego przepływu osób, usług i kapitału oraz Tytuł V TFUE dotyczący przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości,
- A. mając na uwadze art. 35 Karty praw podstawowych, który stanowi, że „[k]ażdy ma prawo dostępu do profilaktycznej opieki zdrowotnej i prawo do korzystania z leczenia na warunkach ustanowionych w ustawodawstwach i praktykach krajowych”, a także stawia za cel „wysoki poziom ochrony zdrowia ludzkiego”; mając na uwadze, że zapewnienie dostępnych i przystępnych usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz związanych z tym praw, w tym antykoncepcji oraz bezpiecznej i legalnej aborcji, jest powiązane z wieloma prawami człowieka, takimi jak: prawo do życia i godności, wolność od niehumanitarnego i poniżającego traktowania, prawo dostępu do opieki zdrowotnej, prawo do prywatności, prawo do nauki oraz zakaz dyskryminacji; mając na uwadze, że odmawianie usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz związanych z tym praw jest sprzeczne z postanowieniami Komitetu Praw Człowieka ONZ oraz EKPC;
- B. mając na uwadze, że Unia opiera się na takich wartościach, jak poszanowanie godności osoby ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości, co znajduje wyraz w art. 2 TUE oraz jest zapisane w międzynarodowych traktatach dotyczących praw człowieka; mając na uwadze, że te wartości, wspólne państwom członkowskim i dobrowolnie przyjęte przez wszystkie państwa członkowskie, stanowią podstawę praw, z których korzystają osoby mieszkające w Unii; mając na uwadze, że art. 7 TUE przewiduje możliwość zawieszenia niektórych praw wynikających ze stosowania traktatów dla państwa członkowskiego, łącznie z prawem do głosowania w Radzie, w przypadku stwierdzenia poważnego i stałego naruszania przez państwo członkowskie wartości, o których mowa w artykule 2;
- C. mając na uwadze, że w parlamencie polskim znajdują się dwa obywatelskie projekty ustaw: jeden pt. „Zatrzymaj aborcję“, który ma na celu zaostreżenie ustawy z 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży – będącej już jedną z najbardziej restrykcyjnych ustaw w UE dotyczących aborcji – dążący do usunięcia legalnego dostępu do aborcji w przypadku

poważnych lub śmiertelnych wad płodu, co praktycznie stanowi odmowę dostępu do aborcji, oraz drugi pt. „Stop pedofilii“, który ma na celu uznanie za przestępstwo podlegające karze pozbawienia wolności faktu prowadzenia edukacji seksualnej małoletnich przez nauczycieli, pracowników służby zdrowia oraz inne osoby działające w sektorze edukacji;

- D. mając na uwadze, że kompleksowa, dostosowana do wieku i oparta na dowodach edukacja seksualna ma kluczowe znaczenie dla budowania umiejętności dzieci i młodzieży w zakresie tworzenia zdrowych, równych, wspierających i bezpiecznych związków, a także ma pozytywny wpływ na równouprawnienie płci, również dzięki przekształcaniu szkodliwych norm dotyczących płci i postaw wobec przemocy uwarunkowanej płcią, homofobii i transfobii, aby zapobiegać dyskryminacji i wszelkim formom nadużyć i przemocy ze względu na płeć, oraz przyczynia się do zmniejszenia liczby ciąż u nastolatków, ograniczenia ryzykownych zachowań i do częstszego stosowania antykoncepcji;
 - E. mając na uwadze, że Sejm był prawnie zobowiązany przystąpić do rozpatrzenia obywatelskich projektów ustaw w ciągu sześciu miesięcy od pierwszego posiedzenia; mając na uwadze, że 16 kwietnia 2020 r. parlament polski opowiedział się za skierowaniem obu obywatelskich projektów ustaw – o dostępie do aborcji i o edukacji seksualnej małoletnich – do komisji parlamentarnych; mając na uwadze, że nie ogłoszono jeszcze terminu rozpatrzenia tych projektów przez komisje parlamentarne;
 - F. mając na uwadze, że w latach 2016, 2018 i 2020 projekty ustaw nakładające restrykcyjne środki antyaborcyjne lub próbujące wprowadzić niemal całkowity zakaz aborcji spowodowały masowe protesty kobiet i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w kraju i za granicą, w tym strajk kobiet, tzw. Czarny Poniedziałek w 2016 r.; mając na uwadze, że niestety od początku 2019 r. ponad 80 samorządów przyjęło uchwały, w których oświadczają, że są wolne od „ideologii LGBT”, lub zatwierdziło w całości lub w części Samorządową Kartę Praw Rodzin, dyskryminującą w szczególności rodziny niepełne i rodziny oraz osoby LGBTI, a także de facto ograniczającą swobodny przepływ obywateli UE;
1. z zadowoleniem odnotowuje, że 16 kwietnia 2020 r. parlament polski nie przyjął obu obywatelskich projektów ustaw o dostępie do aborcji i o kompleksowej i dostosowanej do wieku edukacji seksualnej małoletnich; ubolewa, że parlament polski otwarcie nie odrzucił obu tych projektów ustaw, i sprzeciwia się skierowaniu ich do dalszych prac w komisjach parlamentarnych, ponieważ każdy z tych projektów naruszałby prawa człowieka; jest przekonany, że perspektywa ewentualnego przyszłego głosowania nad tymi ustawami stanowi potencjalne zagrożenie podstawowych zasad UE, zapisanych w art. 2 TUE, tj. poszanowania praw człowieka i jego godności, niedyskryminacji i równości, w tym równości kobiet i mężczyzn, a także zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego i praw z tym związanych oraz praw osób LGBTI i pracy społeczeństwa obywatelskiego;
 2. zwraca się do rządu polskiego i posłów do parlamentu polskiego, aby odstąpili od rozpatrywania tych dwóch projektów ustaw, zważywszy, że w kraju i w Europie toczy się ożywiona, konieczna i uzasadniona debata podjęta w reakcji na wzbudzone przez nie wątpliwości moralne i protesty oraz że miałyby one nieodwracalny szkodliwy wpływ na

życie i prawa podstawowe tysięcy kobiet, par, rodzin, dzieci i nastolatków, w szczególności osób najmłodszych i znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, podobnie jak na życie i prawa edukatorów w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym nauczycieli, pracowników prowadzących działania informacyjne, pracowników opieki zdrowotnej i działaczy na rzecz praw; jest głęboko zaniepokojony powtarzającymi się próbami wprowadzania, rozpatrywania i reformowania przepisów w celu ograniczenia praw kobiet i równouprawnienia płci; wzywa polskich parlamentarzystów, aby nie podejmowali żadnych dalszych prób ograniczenia praw i zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego kobiet i nastolatków;

3. ubolewa nad niedawnymi wnioskami ustawodawczymi, zgodnie z którymi placówki medyczne nie byłyby już prawnie zobowiązane do wskazania innej placówki w przypadku odmowy przeprowadzenia aborcji ze względu na osobiste przekonania; ponownie wyraża swoje zaniepokojenie powoływaniem się na klauzulę sumienia, a także brakiem wiarygodnego mechanizmu ukierunkowanej pomocy oraz brakiem możliwości odwołania się w odpowiednim czasie dla kobiet, którym odmówiono legalnego dostępu do aborcji; przypomina, że zgodnie z prawem dotyczącym praw człowieka lekarzom nie powinno się pozwalać na podważanie niezbywalnych praw kobiet do dostępu na czas do pełni usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz prawa do życia, zdrowia i prywatności; wzywa rząd polski, aby zastosował się do wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka³ – stanowiącego, że przeszkody w legalnym dostępie do aborcji w praktyce naruszają prawa człowieka – i wprowadził do prawodawstwa przepis, zgodnie z którym placówka medyczna w przypadku odmowy musi wskazać innego specjalistę lub placówkę, która przeprowadzi aborcję; apeluje o uchylenie ustawy ograniczającej dostęp kobiet i dziewcząt do doustnej antykoncepcji doraźnej;
4. stanowczo potwierdza, że odmowa świadczenia usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz związanych z tym praw stanowi formę przemocy wobec kobiet i dziewcząt, a także przypomina, że brak dostępu do rzetelnych informacji naukowych narusza prawo jednostek do podejmowania świadomych wyborów dotyczących przysługujących im praw i zdrowia reprodukcyjnego i seksualnego;
5. zachęca władze polskie do konkretnego i skutecznego stosowania konwencji stambulskiej Rady Europy, zwłaszcza przez zagwarantowanie stosowania obowiązującego ustawodawstwa w całym kraju, a także zapewnienie wystarczającej liczby wysokiej jakości schronisk dla kobiet będących ofiarami przemocy i ich dzieci;
6. wyraża zaniepokojenie pogorszeniem się sytuacji w zakresie praw kobiet, tendencją do kurczenia się przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego oraz niedostatecznym poziomem ochrony w Polsce prawa podstawowego kobiet i dziewcząt do zdrowia, którego istotnym elementem chronionym prawnie na szczeblu międzynarodowym jest zdrowie seksualne i reprodukcyjne i związane z tym prawa, w tym dostęp do informacji i samostanowienie; jest zaniepokojony także utratą praw przez młodych ludzi LGBTI, których zdrowie psychiczne i fizyczne jest szczególnie zagrożone z powodu skierowanych przeciwko działaczom i organizacjom nieustających rządowych ataków

³ R.R., TYSIĄC, P. i S. przeciwko Polsce (skargi nr 27617/04, 5410/03, 57375/08)

w formie nalotów, pozbawiania finansowania i zastraszania;

7. podkreśla, że nieutrudniony dostęp we właściwym czasie do usług w zakresie zdrowia reprodukcyjnego oraz poszanowanie niezależności i decyzji reprodukcyjnych kobiet ma podstawowe znaczenie dla ochrony przysługujących kobietom praw człowieka i równouprawnienia płci; przypomina, że międzynarodowe organizacje praw człowieka wielokrotnie potwierdziły, że niezwykle restrykcyjne prawo aborcyjne stoi w sprzeczności ze standardami praw człowieka, w związku z czym należy je zreformować; przypomina, że już w swoich rezolucjach z dnia 14 września 2016 r.⁴ i z dnia 15 listopada 2017 r.⁵ Parlament zdecydowanie skrytykował wszelkie wnioski ustawodawcze, które zakazywałyby aborcji w przypadku poważnych lub śmiertelnych wad płodu i które tym samym w praktyce oznaczają zakaz opieki aborcyjnej w Polsce, gdyż większość legalnych aborcji w Polsce dokonuje się na tej właśnie podstawie;
8. podkreśla, że kobiety decydujące się na przerwanie ciąży albo wyjeżdżają w tym celu za granicę, aby tam dokonać bezpiecznej i legalnej aborcji, albo przechodzą w kraju niebezpieczny zabieg, który może stanowić zagrożenie dla ich życia, przy czym z tej drugiej możliwości korzystają przeważnie kobiety ubogie; ponownie stwierdza, że odmowa zapewnienia usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz związanych z nim praw, w tym bezpiecznej i legalnej aborcji, stanowi formę przemocy wobec kobiet i dziewcząt;
9. przypomina zdecydowanie, że dostęp do wyczerpujących i dostosowanych do wieku informacji na temat seksu i seksualności oraz dostęp do opieki w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym edukacji seksualnej, planowania rodziny, metod antykoncepcji oraz bezpiecznej i legalnej aborcji, ma zasadnicze znaczenie dla stworzenia pozytywnego i pełnego szacunku podejścia do seksualności i stosunków seksualnych, a także możliwości zdobycia doświadczeń seksualnych, wolnych od zagrożeń, przymusu, dyskryminacji i przemocy;
10. przypomina, że należy wzmocnić pozycję i zapewnić ochronę młodzieży dzięki wyczerpującym i dostosowanym do wieku informacjom na temat seksu i seksualności oraz dostępowi do opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego; podkreśla, że zamiast chronić młodzież, brak informacji i edukacji na temat seksu i seksualności zagraża jej bezpieczeństwu i dobrostanowi, ponieważ młodzież jest bardziej narażona na seksualne wykorzystywanie, nadużycia i przemoc, co dotyczy m.in. dziewcząt i młodzieży LGBTI, szczególnie dotkniętych nierównościami płci i normami społecznymi; domaga się, aby wspierać i chronić edukatorów, lekarzy i opiekunów udzielających tych informacji, a także zachęcać ich do wykonywania tej pracy;
11. przypomina, że edukacja, oprócz tego, że jest samodzielnym prawem podstawowym, jest warunkiem wstępnym korzystania z innych praw podstawowych i wolności; przypomina, że na mocy międzynarodowego prawa dotyczącego praw człowieka Polska jest zobowiązana do zapewnienia kompleksowej, obowiązkowej, dostosowanej do

⁴ Dz.U. C 204 z 13.6.2018, s. 95.

⁵ Dz.U. C 356 z 4.10.2018, s. 44.

wieku, znormalizowanej, opartej na dowodach i rzetelnej naukowej edukacji seksualnej; przypomina, że taka edukacja jest niezbędną częścią programu nauczania w szkołach w celu spełnienia standardów Światowej Organizacji Zdrowia dla Europy w zakresie edukacji i ochrony młodzieży; potwierdza, że edukacja seksualna powinna obejmować tematykę orientacji seksualnej i tożsamości płciowej, ekspresji seksualnej, związków i wyrażania zgody, a także informacje o negatywnych skutkach lub chorobach, takich jak choroby przenoszone drogą płciową i HIV, nieplanowana ciąża, przemoc seksualna i szkodliwe praktyki, jak nagabywanie dzieci dla celów seksualnych i okaleczanie żeńskich narządów płciowych;

12. wzywa rząd polski do pilnego potępienia regionalnych i gminnych uchwał dotyczących tzw. stref wolnych od LGBTI w Polsce oraz do zastosowania wobec nich odpowiednich środków prawnych, gdyż uchwały te naruszają prawa podstawowe, podsycają nienawiść i strach oraz powodują jeszcze większe zagrożenia osób LGBTI+ w Polsce; przypomina swoją rezolucję z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie dyskryminacji osób LGBTI i nawoływania do nienawiści do nich w sferze publicznej, w tym stref wolnych od LGBTI⁶; wzywa rząd polski, aby podjął działania na rzecz ochrony osób LGBTI+, rozwiązał problem wszelkich naruszeń praw człowieka, a także zagwarantował prawa i wolności osób i organizacji społecznych reprezentujących interesy kobiet i osób LGBTI+;
13. przypomina, że art. 7 TUE można uruchomić po stwierdzeniu istnienia wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez państwo członkowskie wartości, o których mowa w art. 2; zdecydowanie uważa, że naruszenia praw kobiet, osób LGBTI+ i innych mniejszości w poważny sposób naruszają wartości równości i poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości, zapisane w art. 2 TUE; apeluje do Komisji, aby monitorowała sytuację w Polsce w celu oceny, czy utworzenie stref wolnych od LGBTI w jednej trzeciej gmin polskich, homofobiczne oświadczenia oraz inne naruszenia praw mniejszości stanowią naruszenie art. 2 TUE, art. 3 ust. 2 TUE, art. 21 TFUE, tytułów IV i V TFUE oraz art. 45 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; wzywa Komisję do zbadania następnie uzasadnionej opinii zgodnie z art. 258 TFUE i rozważenia w stosownym przypadku konieczności wszczęcia odpowiedniego postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego; domaga się, aby Komisja zawiesiła dalsze finansowanie z unijnych funduszy strukturalnych w regionach, które mogłyby je wykorzystać do działań przeciw LGBTI+ naruszających wartości UE; apeluje do Rady, aby zajęła się tymi kwestiami w kontekście obecnych wysłuchań dotyczących sytuacji w Polsce;
14. wzywa rząd polski, aby w kodeksie karnym uznał orientację seksualną, tożsamość płciową i cechy płciowe za chronione cechy osobiste w celu zagwarantowania praw wszystkim osobom LGBTI+ w Polsce;
15. apeluje o prowadzenie w Polsce kompleksowej, dostosowanej do wieku i antidyskryminacyjnej edukacji seksualnej zgodnej z normami międzynarodowymi w celu zwalczania homofobii, postaw dyskryminacyjnych, stereotypów płci oraz mitów dotyczących seksualności i zdrowia reprodukcyjnego; wzywa rząd polski do włączenia

⁶ Teksty przyjęte, P9_TA(2019)0101.

kompleksowej, dostosowanej do wieku i zgodnej z wiedzą naukową edukacji seksualnej i antydyskryminacyjnej do programu nauczania młodzieży w szkołach zgodnie z normami europejskimi i międzynarodowymi, a także do zagwarantowania, że wykwalifikowani nauczyciele lub edukatorzy mają wsparcie przy prowadzeniu takiej edukacji w sposób faktyczny i obiektywny ; wzywa władze polskie do powstrzymania się od prowadzenia polityki sprzecznej z tymi celami oraz od podejmowania jakichkolwiek działań dyscyplinarnych, które dotyczą lub stygmatyzują nauczycieli i edukatorów podejmujących na zajęciach edukacyjnych tematykę seksualności i niedyskryminacji;

16. wzywa rząd polski do zastosowanie się do zaleceń sformułowanych przez Parlament Europejski w rezolucji z dnia 14 listopada 2019 r. w sprawie penalizacji edukacji seksualnej w Polsce⁷, a także do zaleceń Rady Europy i WHO;
17. jest przekonany, że zgoda Parlamentu na WRF 2021–2027, obejmujące program „Prawa i Wartości”, powinna być uwarunkowana przestrzeganiem wartości Unii Europejskiej; przypomina swoje żądanie utworzenia mechanizmu ochrony budżetu Unii w przypadku powszechnych braków w zakresie praworządności w państwach członkowskich oraz jest gotowy nie zatwierdzić WRF, jeżeli nie zostanie osiągnięte porozumienie polityczne w sprawie takiego mechanizmu; wzywa władze polskie do zapewnienia dostępności odpowiedniego finansowania – za pośrednictwem instrumentów na poziomie UE, takich jak WRF oraz inne projekty pilotażowe – i udostępnienia WRF organizacjom działającym na rzecz praw podstawowych, w tym organizacjom działającym na rzecz praw kobiet i osób LGBTI, a także do rozwiązania problemu rosnącej biurokratyzacji i coraz większego ograniczania środków finansowych dla organizacji działających na rzecz praw podstawowych, w tym organizacji i działaczy na rzecz praw kobiet.

PROCEDURA W KOMISJI OPINIODAWCZEJ

Tytuł	Stwierdzenie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności
Odsyłacze	2017/0360R(NLE)
Komisja przedmiotowo właściwa	LIBE
Opinia wydana przez Data ogłoszenia na posiedzeniu	FEMM 27.5.2020
Sprawozdawca Data powołania	Evelyn Regner 27.4.2020
Data przyjęcia	3.7.2020
Wynik głosowania końcowego	+ : 24 - : 6 0 : 3

GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO W KOMISJI OPINIODAWCZEJ

24	+
RE	Abir Al-Sahlani, Samira Rafaela, María Soraya Rodríguez Ramos, Hilde Vautmans, Chrysoula Zacharopoulou
GUE/NGL	Eugenia Rodríguez Palop, Elena Kountoura
PPE	Frances Fitzgerald, Cindy Franssen, Arba Kokalari, Sirpa Pietikäinen, Christine Schneider, Elissavet Vozemberg-Vrionidi
S&D	Robert Biedroń, Vilija Blinkevičiūtė, Heléne Fritzon, Lina Gálvez Muñoz, María Noichl, Pina Picierno, Evelyn Regner
VERTS/ALE	Terry Reintke, Diana Riba i Giner, Ernest Urtasun, Alice Kuhnke

6	-
ID	Christine Anderson, Simona Baldassarre, Annika Bruna, Isabella Tovaglieri
ECR	Margarita de la Pisa Carrión, Jadwiga Wiśniewska

3	0
PPE	Rosa Estaràs Ferragut, Elżbieta Katarzyna Łukacijewska, Lívia Járóka

Objaśnienie używanych znaków:

+ : za

- : przeciw

0 : wstrzymało się

PROCEDURA W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ

Tytuł	Stwierdzenie wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia przez Rzeczpospolitą Polską zasady praworządności	
Odsyłacze	2017/0360R(NLE)	
Data skonsultowania się / zwrócenia się o wyrażenie zgody	7.5.2020	
Komisja przedmiotowo właściwa Data ogłoszenia na posiedzeniu	LIBE 27.5.2020	
Komisje wyznaczone do wydania opinii Data ogłoszenia na posiedzeniu	AFCE 27.5.2020	FEMM 27.5.2020
Opinia niewydana Data decyzji	AFCE 8.6.2020	
Sprawozdawcy Data powołania	Juan Fernando López Aguilar 14.10.2019	
Rozpatrzenie w komisji	13.7.2020	14.7.2020
Data przyjęcia	16.7.2020	
Wynik głosowania końcowego	+: 52 -: 15 0: 0	
Posłowie obecni podczas głosowania końcowego	Magdalena Adamowicz, Konstantinos Arvanitis, Katarina Barley, Pietro Bartolo, Nicolas Bay, Vladimír Bilčík, Vasile Blaga, Ioan-Rareș Bogdan, Saskia Bricmont, Joachim Stanisław Brudziński, Jorge Buxadé Villalba, Damien Carême, Caterina Chinnici, Clare Daly, Marcel de Graaff, Lena Düpont, Laura Ferrara, Nicolaus Fest, Jean-Paul Garraud, Sylvie Guillaume, Andrzej Halicki, Balázs Hidvéghi, Evin Incir, Sophia in 't Veld, Patryk Jaki, Livia Járóka, Marina Kaljurand, Fabienne Keller, Peter Kofod, Moritz Körner, Juan Fernando López Aguilar, Nuno Melo, Roberta Metsola, Nadine Morano, Javier Moreno Sánchez, Maite Pagazaurtundúa, Nicola Procaccini, Emil Radev, Paulo Rangel, Terry Reintke, Diana Riba i Giner, Ralf Seekatz, Michal Šimečka, Martin Sonneborn, Sylwia Spurek, Tineke Strik, Ramona Strugariu, Annalisa Tardino, Tomas Tobé, Milan Uhrík, Tom Vandendriessche, Bettina Vollath, Jadwiga Wiśniewska, Elena Yoncheva, Javier Zarzalejos	
Zastępcy obecni podczas głosowania końcowego	Abir Al-Sahlani, Bartosz Arłukowicz, Malin Björk, Delara Burkhardt, Gwendoline Delbos-Corfield, Nathalie Loiseau, Erik Marquardt, Sira Rego, Domènec Ruiz Devesa, Paul Tang, Hilde Vautmans, Tomáš Zdechovský	
Data złożenia	20.7.2020	

GŁOSOWANIE KOŃCOWE W FORMIE GŁOSOWANIA IMIENNEGO W KOMISJI PRZEDMIOTOWO WŁAŚCIWEJ

52	+
PPE	Magdalena Adamowicz, Bartosz Arłukowicz, Vladimír Bilčík, Vasile Blaga, Ioan-Rareș Bogdan, Lena Düpont, Andrzej Halicki, Nuno Melo, Roberta Metsola, Nadine Morano, Emil Radev, Paulo Rangel, Ralf Seekatz, Tomas Tobé, Javier Zarzalejos, Tomáš Zdechovský
S&D	Katarina Barley, Pietro Bartolo, Delara Burkhardt, Caterina Chinnici, Sylvie Guillaume, Evin Incir, Juan Fernando López Aguilar, Marina Kaljurand, Javier Moreno Sánchez, Domènec Ruiz Devesa, Sylwia Spurek, Paul Tang, Bettina Vollath, Elena Yoncheva
RENEW	Abir Al-Sahlani, Sophia in 't Veld, Fabienne Keller, Moritz Körner, Nathalie Loiseau, Maite Pagazaurtundúa, Michal Šimečka, Ramona Strugariu, Hilde Vautmans
Verts/ALE	Saskia Bricmont, Damien Carême, Gwendoline Delbos-Corfield, Erik Marquardt, Terry Reintke, Diana Riba i Giner, Tineke Strik
GUE/NGL	Konstantinos Arvanitis, Malin Björk, Clare Daly, Sira Rego
NI	Laura Ferrara, Martin Sonneborn

15	-
PPE	Balázs Hidvéghi, Livia Járóka
ID	Nicolas Bay, Nicolaus Fest, Jean-Paul Garraud, Marcel De Graaff, Peter Kofod, Annalisa Tardino, Tom Vandendriessche
ECR	Joachim Stanisław Brudziński, Jorge Buxadé Villalba, Patryk Jaki, Nicola Procaccini, Jadwiga Wiśniewska
NI	Milan Uhrík

0	0

Objaśnienie używanych znaków:

+ : za

- : przeciw

0 : wstrzymało się